

UIT

**NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET**

Det juridiske fakultet

Foreldelse og reklamasjon i forbrukerforhold.

Forholdet mellom tilleggsfristen etter foreldelsesloven § 10 nr. 1 og den relative reklamasjonsfristen etter forbrukerkjøpsloven § 27 første ledd.

—

Eirik Magnus Blomli

Liten masteroppgave i rettsvitenskap høst 2017

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og problemstilling.....	1
1.2	Aktualitet og formål med avhandlingen	2
1.3	Rettskildebilde, tidligere forskning og metode.....	3
1.4	Avgrensning.....	4
1.5	Fremstillingen videre	4
2	Reklamasjon	5
2.1	Innledende om reklamasjon.....	5
2.1.1	Den absolutte reklamasjonsfristen	6
2.1.2	Den relative reklamasjonsfristen	6
2.1.3	Den relative reklamasjonsfristens friststart	7
2.1.4	Når kan forbrukeren sies å ha «oppdaget» mangelen?.....	9
3	Foreldelse	12
3.1	Innledende om foreldelse.....	12
3.2	Når starter foreldelsesfristen å løpe?	13
3.3	Når starter tilleggsfristen etter foreldelsesloven § 10 nr. 1 å løpe?	15
3.3.1	Innledning.....	15
3.3.2	Hva ligger i «nødvendig kunnskap»?.....	15
3.3.3	Når «fikk eller burde» fordringshaveren skaffet seg slik kunnskap? Når inntrer undersøkelsesplikten?.....	18
4	Harmonisering.....	21
4.1	Innledning.....	21
4.1.1	Forbrukerkjøpsloven § 27 fjerde ledd tredje punktum.....	22
4.2	Tilsvarende «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 10 nr. 1 «oppdaget», jf. fkjl. § 27?.....	23
4.3	Når «burde» en forbruker skaffet seg «nødvendig kunnskap»?	25
4.3.1	Foreldelsesloven § 10 nr. 1	25
4.3.2	Presumsjonsprinsippet.....	35

4.3.3	Øvrige momenter av betydning for tolkningen av fl. § 10 nr. 1	38
4.3.4	Vekting / harmonisering	40
4.4	Konklusjon.....	41
5	Avsluttende bemerkninger	42
Kildeliste		43
Lover		43
Direktiv.....		43
Lovforarbeid.....		43
Rettspraksis		44
Høyesterett:		44
Lagmannsretten:		45
Forbrukerklageutvalget		45
Juridisk bøker og artikler.....		45

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Tema for avhandlingen er forholdet mellom foreldelsesreglene og reklamasjonsreglene i forbrukerforhold, nærmere bestemt hvordan tilleggsfristen etter lov 18. mai 1979 nr. 18 (foreldelsesloven – fl.) § 10 nr. 1 virker sammen med den relative reklamasjonsfristen etter lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven – fkjl) § 27 første ledd. Med forbrukerforhold menes i denne sammenheng avtaler om kjøp og salg mellom en forbruker og en næringsdrivende hvor forbrukeren er kjøperen, jf. fkjl. § 1 andre ledd. Med «forbruker» forstås en «fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet» jf. fkjl. § 1 tredje ledd.

Det skal undersøkes om det er to forskjellige tidspunkter for friststart etter henholdsvis tilleggsfristen etter foreldelsesloven § 10 nr. 1 og den relative reklamasjonsfristen etter forbrukerkjøpsloven § 27. Problemstillingen knytter seg til starttidspunktet for reklamasjons- og foreldelsesfristen, og om en eventuell forskjell mellom dem vil medføre et rettslig problem. Etter fl. § 10 nr.1 starter tilleggsfristen å løpe fra det tidspunkt fordringshaveren «fikk eller burde skaffet seg» «nødvendig kunnskap» om kravet. Reklamasjonsregelen i fkjl. § 27 første ledd første punktum bestemmer at den relative reklamasjonsfristen starter å løpe når forbrukeren «oppdaget eller burde oppdaget» mangelen. Det er i utgangspunktet ikke noe i veien for å tolke reglene slik at uttrykkene «fikk eller burde skaffet seg» «nødvendig kunnskap om kravet» og «burde oppdaget» mangelen viser til samme tidspunkt. Fkjl. § 27 første ledd siste punktum bestemmer imidlertid at fristen for å reklamere aldri kan være kortere enn to måneder fra det tidspunktet da forbrukeren «oppdaget» mangelen. Dette innebærer at starttidspunktet for reklamasjonsfristen utskytes til forbrukeren får faktisk kunnskap om mangelen.

Eksempel: En privatperson kjøper en bil hos en forhandler. To år etter kjøpet merker kjøper at bilen bruker mye olje. Bilen bruker da over 0,5 liter olje per 1000 km, som er tålegrensen produsenten har satt og som fremgår av instruksjonsboken. Kjøper er ikke bilkyndig og fyller dermed på olje uten å tenke mere på dette. Det kan argumenteres for at kjøper på bakgrunn av det høye oljeforbruket «burde skaffet [...] kunnskap» om fordringen, jf. fl. § 10 nr. 1. Tre år og to måneder etter overtakelse, bestemmer kjøper seg, etter råd fra en bekjent, for å få bilens oljeforbruk kontrollert på et verksted. Kontrollen viser at bilen på testtidspunktet bruker over

en liter olje per tusen kilometer, noe som er langt over produsentens spesifiserte tålegrense. Verkstedet opplyser at dette skyldes at bilens motor har en produksjonsfeil. Det er først på dette tidspunktet kjøper faktisk «oppdager» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd andre punktum. Kjøper vil da ha minst to måneder på seg for å reklamere. På samme tid kan det argumenteres for at kravet er foreldet fordi kjøper «burde» ha skaffet seg «nødvendig kunnskap» om fordringen over ett år tidligere, jf. fl. § 10 nr. 1.

Spørsmålet som skal drøftes i det følgende, er om fl. § 10 nr. 1 må tolkes slik at tidspunktet fordringshaver burde skaffet seg kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskyttes til vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet, for å unngå at reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 er i behold samtidig som kravet er foreldet.

1.2 Aktualitet og formål med avhandlingen

Loven bygger på den forutsetning at forbrukere i møte med næringsdrivende behøver et særlig vern for å motvirke at den næringsdrivende utnytter styrkeforskjellen mellom dem.¹ Dette er søkt ivare tatt bl.a. ved at man etter forbrukerkjøpsloven i noen tilfeller har en utvidet absolutt reklamasjonsfrist på fem år kontra fristen etter lov 13 mai 1988 nr. 27 om kjøp (kjøpsloven – kjl) § 32 som er på to år. Dersom kravet i eksemplet ovenfor anses foreldet allerede tre år etter kjøpet, vil det resultere i at foreldelsesreglene gjør et vesentlig innhugg i adgangen til å reklamere. I tillegg har forbrukeren etter fkjl. § 27 første ledd siste punktum alltid to måneder på å reklamere etter at vedkommende «oppdaget» mangelen.

Kai Krüger har uttalt seg om denne siden av forholdet mellom foreldelses- og reklamasjonsreglene:²

«Hovedregelen om tre års foreldelsesfrist synes kontraktsrettslovgivningen å ha løpt fra. Når den almindelige frist for kapitalvarer i forbrukerforhold og ved eiendomskjøp er satt til hele fem år, virker det som en anakronisme at debitor skal kunne skyte seg inn under en vesentlig kortere foreldelsesfrist på bare tre år.»

---

¹ Jf. Bl.a. Rt. 2013 s. 388 (Røeggen-dommen) (avsnitt 61)

² «Foreldelse av erstatningskrav i kontraktsforhold. Særlig om den «skjulte foreldelse» 2002. Nybrott og Odling. Festskrift til Nils Nygaard på 70-årsdagen 3. april 2002 - (FEST-2002-nn-135)». Punkt 5

Krüger argumenterer her for at tiden har løpt fra foreldelsesreglene i de tilfellene hvor den alminnelige reklamasjonsfristen er satt til fem år.³ Dette er et interessant poeng og kan sies å være med på å belyse aktualiteten av problemstillingen som presenteres og søkes besvart i denne avhandlingen.

1.3 Rettskildebilde, tidligere forskning og metode

I de senere år har vernet av forbrukere fått en mer fremtredende plass i rettskildebildet. Av relevans for problemstillingen i denne avhandlingen er særlig forbrukerkjøpsdirektivet artikkel 5 nr. 2 som resulterte i forbrukerkjøpsloven § 27 første ledd tredje punktum.⁴ Videre er det i Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) drøftet en tilstøtende problemstilling. I proposisjonen drøftes hvorvidt man i forbrukerforhold burde utvide den alminnelige foreldelsesfristen i forbrukerforhold til fem år. Problemstillingen drøftet i proposisjonen dreide seg om at forbruker har reklamert i tide, men ikke fulgt opp kravet med skritt som avbryter foreldelsesfristen. Kravet vil da til slutt foreldes fordi reklamasjon ikke avbryter foreldelsesfristen, jf. fl. §§ 14-19. Forbrukerklageutvalget har i en annen proposisjon kommentert forhold rundt forbrukere og bortfall av krav som følge av manglende kunnskap om kravet.⁵ Dette kommer jeg nærmere tilbake til i kapittel 4. Ut over dette er denne avhandlingens problemstilling, meg bekjent, ikke nærmere behandlet.

Reglene om både reklamasjon og foreldelse er godt behandlet både i lovgivningen, forarbeidene, rettspraksis og i juridisk litteratur. Problemstillingen reiser ingen særlige metodespørsmål. Det er her tale om mulig motstrid og/eller manglende sammenheng mellom to regelsett som må løses ved bruk av alminnelig juridisk metode.

---

³ Se fkjl. § 27 andre ledd, lov 16 juni 1989 nr. 63 om håndverkertjenester m.m for forbrukere (håndverkertjenesteloven) § 22 (2), lov 13 juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbruker om oppføring av ny bustad m.m (bustadoppføringslova) § 30 første ledd og lov 3 juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eiendom (avhendingslova) § 4-19 (2)

⁴ Europaparlamentets- og rådsdirektiv 1999/44/EF av 25. mai 1999 om visse sider ved forbrukerkjøp og tilknyttede garantier (forbrukerkjøpsdirektivet)

⁵ Ot.prp. nr. 23 (2006-2007) s. 39. Forbrukerklageutvalget het tidligere Forbrukertvistutvalget. Navnet ble byttet i april 2017.

1.4 Avgrensning

Problemstillingen som skal behandles i avhandlingen knytter seg til to av de lovfestede bortfallsgrunnene som følge av passivitet, bortfall som følge av oversatt foreldelses- og reklamasjonsfrist. Utover de to nevnte lovfestede bortfallsgrunnene, kan krav også falle bort som følge av regler om ulovfestet passivitet. Ulovfestet passivitet vil stort sett alltid være relevant og vil i mange tilfeller supplere de lovfestede bortfallsgrunnene. Etter dette kunne det vært naturlig at ulovfestet passivitet fikk en plass i avhandlingen. Når det er sagt vil ulovfestet passivitet ikke spille noen sentral rolle i den aktuelle problemstillingen. Passivitet som grunnlag for bortfall av rettigheter knytter seg til at det utøves en såkalt klanderverdig passivitet. Det er fraværet av klanderverdig passivitet fra forbrukerens side som er kjernen i den aktuelle problemstillingen. Derav faller ulovfestet passivitet utenfor kjernen av det som er aktuelt å diskutere i avhandlingen. Følgelig vil ulovfestet passivitet ikke bli nærmere behandlet, men kan bli trukket veksler på der det er naturlig og/eller nødvendig for å komme fram til et standpunkt.

1.5 Fremstillingen videre

Innledningsvis vil det bli gitt en oversikt over de relevante sidene av gjeldende rett vedrørende reklamasjonsreglene og foreldelsesreglene. I lys av den problemstillingen som reises vil fokuset naturlig falle på reglene om friststart innenfor begge regelsett.

Reklamasjonsreglene vil bli behandlet i punkt to, dernest behandles foreldelsesreglene i punkt tre. Etter dette vil det i punkt fire innledningsvis redegjøres kort for forholdet mellom reklamasjons- og foreldelsesreglene i lys av den nevnte problemstillingen. Videre i punkt fire vil det, i lys av det som fremkommer i punkt 2 og 3, bli drøftet hvordan den aktuelle problemstillingen må løses.

Avslutningsvis vil jeg i punkt fem knytte noen bemerkninger til det som framkommer i punkt fire.

2 Reklamasjon

2.1 Innledende om reklamasjon

Reklamasjon er betegnelsen på handleplikten som påhviler den som ønsker å gjøre gjeldende at avtalen som er inngått mellom kjøper og selger, ikke er overholdt. Det er ingen formkrav knyttet til reklamasjon.⁶ Den kan fremsettes både skriftlig og muntlig. Reklamasjonsreglene kan sies å være begrunnet i en lojalitetsplikt som påhviler parter i et avtaleforhold.⁷

Lojalitetsplikten er et utslag av det som omtales som «lojalitetsprinsippet».

Lojalitetsplikten i avtaleforhold går ut på at avtalepartene til en viss grad må ta hensyn til hverandre. På hvilken måte avtalepartene må ta hensyn til hverandre vil variere avhengig av bl.a. hvor kyndig partene er og hvilken type avtale det er snakk om.⁸

Å reklamere innebærer at det gis melding om at det foreligger en mangel ved den kjøpte tingen. Hvorvidt tingen skal anses som mangelfull skal vurderes ut fra det tidspunktet da risikoen gikk over på forbrukeren, jf. fkjl. § 18 første ledd, jf. § 14, jf. § 7. Dersom tingen har en mangel har forbrukeren rett til å gjøre gjeldende misligholdsbeføyelser⁹ som eksempelvis prisavslag¹⁰ og retting¹¹. Dersom det ikke reklameres, vil man kunne tape retten til å gjøre misligholdsbeføyelser gjeldende, jf. fkjl. § 27 fjerde ledd første punktum. Derfor omtales det gjerne som en reklamasjonsplikt. Den som ønsker å gjøre gjeldende at avtalen ikke er overholdt, plikter å reklamere for å opprettholde sin rett til å reklamere.

Det er tre sentrale spørsmål knyttet til reklamasjonsfristen. Det er for det første spørsmålet om når reklamasjonsfristen starter å løpe, dernest fristens lengde og til sist hva som skal til for å avbryte fristen. I denne avhandlingen er det spørsmålet om når reklamasjonsfristen starter å løpe som er det interessante. Lengden og hva som skal til for å avbryte den er ikke i kjernen

---

⁶ Ot.prp. nr. 23 (2006-2007) s. 36

⁷ Rt. 2012 s. 1779 (avsnitt 55) og Jo Hov og Alf Petter Høgberg, *Obligasjonsrett*, Oslo 2016 s. 305.

⁸ Johan Giertsen, *Avtaler*, 3. utgave, Bergen 2014 s 11.

⁹ Samlebetegnelse på de rettigheter den annen part får på grunn av den ene parts mislighold av avtalen mellom dem. Se bl.a. Hov og Høgberg, *obligasjonsrett*, s. 127.

¹⁰ fkjl. § 31, jf. § 26 første ledd bokstav c, jf. § 16

¹¹ fkjl. § 29, jf. § 26 første ledd bokstav b, jf. § 16

av den aktuelle problemstillingen og vil dermed ikke bli nærmere behandlet eller redegjort for.

Reklamasjonsfristen er en fellesbetegnelse for den relative og den absolutte reklamasjonsfristen. Spørsmålet om når reklamasjonsfristen starter å løpe knytter seg til den relative reklamasjonsfristen. Den absolutte reklamasjonsfristen er ikke interessant, sett bort fra at spørsmålet som reises i avhandlingen forutsetter at den absolutte reklamasjonsfristen er på fem år.

I det følgende punktet vil det kort redegjøres for den absolutte reklamasjonsfristen. Derneft vil den relative reklamasjonsfristen og relevante spørsmål knyttet til den redegjøres for.

2.1.1 Den absolutte reklamasjonsfristen

Den absolutte reklamasjonsfristen setter en absolutt siste frist for hvor lang tid en kjøper kan gjøre mangler gjeldende overfor selger. Dette gjelder selv om at forbrukeren ennå ikke har oppdaget mangelen. Fristen starter å løpe ved overgang av risiko. Overgang av risiko skjer som hovedregel når tingen blir overlevert, jf. bl.a. fkjl. § 14, jf. § 7. Den absolutte reklamasjonsfristen kommer til uttrykk blant annet i fkjl. § 27 annet ledd. De legislative begrunnelsene for den absolutte reklamasjonsfristen er dels bevisshensyn og dels avslutningshensyn.¹² Med bevisshensyn menes at etter hvert som tiden etter overtakelse går, vil det bli vanskeligere å avgjøre om den aktuelle mangelen forelå ved overtakelse, eller om det er senere forhold, f.eks. feilaktig bruk, som er årsaken. Med avslutningshensyn menes at det rettslige forholdet mellom avtalepartene føre eller siden må opphøre slik at kontraktsforholdet kan anses som avsluttet.

2.1.2 Den relative reklamasjonsfristen

Den relative reklamasjonsfristen kommer til uttrykk bl.a. i fkjl. § 27 første ledd, og skiller seg fra den absolutte på flere måter. Den absolutte reklamasjonsfristen er klart definert ved at den starter å løpe ved overgang av risiko, jf. fkjl. §14 første ledd, og løper ut etter fem år. Den

---

¹² Hov og Høgberg, *Obligasjonsrett*, s. 311

relative er derimot mer skjønnsmessig, både hva angår fristens lengde og starttidspunkt. Den relative reklamasjonsfristen skiller seg videre fra den absolutte ved at den legitimeres ut fra andre hensyn. Hvor den absolutte er begrunnet i bevis- og avslutningshensyn, er den relative reklamasjonsfristen i stor grad begrunnet i lojalitetsplikten som hviler på begge parter i et avtaleforhold.¹³ I kravet om lojal opptreden ligger det at det som følge av avtalen er et etablert forhold mellom partene og at de dermed har en viss plikt til å opptre lojalt overfor hverandre. Dersom det viser seg at det er en mangel med tingen selger har levert, vil det være i selgers interesse å få vite om dette så snart som mulig. Dette for å kunne begrense eller avverge kravet ved å enten rette mangelen eller foreta en omlevering. Tapsbegrensning vil ikke bare være aktuelt for å kunne begrense tapet i det aktuelle tilfellet, men også i andre forhold dersom det skulle vise seg å være en produksjonsfeil som er årsaken til mangelen slik at flere lignende ting kan være omfattet.

Videre kan man si at den relative reklamasjonsfristen bygger på et status quo-prinsipp.¹⁴ Kort sagt går status quo-prinsippet ut på at etablerte forhold bør vernes dersom andre mer vektige hensyn ikke tilsier noe annet. I dette ligger det at den som ønsker å gjøre endringer i et etablert forhold selv må ta initiativ til endringer ved å fremsette en reklamasjon. Dersom kravshaver forholder seg passiv, vil det ikke skje noen endringer. Å ugrunnet vente med å gi beskjed om en mangel til medkontrahtenten vil kunne være illojalt.

2.1.3 Den relative reklamasjonsfristens friststart

I fkjl. § 27 første ledd første punktum heter det at dersom det foreligger en mangel ved tingen, må forbrukeren reklamere innen «rimelig tid» etter at han eller hun oppdaget eller «burde» ha oppdaget den. Videre framkommer det i andre punktum det at denne fristen for å reklamere «kan aldri være kortere enn to måneder fra det tidspunkt da forbrukeren oppdaget mangelen.» Ved første øyekast synes det som om at disse to setningene til en viss grad motsier hverandre.

En naturlig forståelse av første ledd første punktums ordlyd er at forbrukeren har en viss undersøkelsesplikt dersom det er sterke nok indikasjoner på at tingen har en mangel, jf. «burde». Hva som vil være innen «rimelig tid» vil være relativt og må bero på en konkret

---

¹³ Viggo Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, 2. utgave, Oslo 2011 s. 353

¹⁴ Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, s. 353

vurdering av blant annet hva slags vare det er tale om, mangelens art og kjøperens situasjon.¹⁵ En naturlig forståelse av første ledd andre punktums ordlyd, er imidlertid at fristen aldri kan være kortere enn to måneder, selv om at forbrukeren «burde» ha oppdaget mangelen tidligere. Det reiser spørsmål om forholdet mellom innen «rimelig tid» etter at forbrukeren «burde» ha oppdaget mangelen, jf. første punktum, og «minst to måneder» etter at forbrukeren «oppdaget» mangelen, jf. andre punktum. Ordlyden i første ledd må etter dette sies å være tvetydig.

Av forarbeidene er det eksplisitt uttalt at den relative reklamasjonsfristen må «... være minst to måneder, regnet fra det tidspunktet kjøperen faktisk oppdaget mangelen» for å være i tråd med forbrukerkjøpsdirektivet.¹⁶ Departementet påpeker videre at den skjønnsmessige regelen «innen rimelig tid» kan fungere som et supplement i de tilfeller hvor det vil kunne slå urimelig ut om det skulle være et skarpt skille etter to måneder.

At det er tale om to forskjellige frister, hvor «innen rimelig tid» er ment å supplere den skarpere tomånedersfristen etter siste punktum følger også av Forbrukerklageutvalgets praksis, se for eksempel vedtak FKU-2016-1844. Vedtaket gjaldt klage på rust på en bil. I vedtaket uttaler Forbrukerklageutvalget at klageren reklamerte to og en halv måned etter at hun hadde tilstrekkelig oppfordring til å reklamere. Utvalget fant at dette var «innen rimelig tid».

Også i juridisk teori fremkommer det at den relative reklamasjonsfristen starter å løpe når forbrukeren «burde» oppdaget mangelen, men at forbrukeren uansett har minst to måneders reklamasjonsfrist etter at vedkommende faktisk oppdaget mangelen.¹⁷

Det samlede rettskildebildet etterlater liten tvil om rettstilstanden. Fristen starter å løpe når forbrukeren «burde» oppdaget den, men fristen er uansett ikke kortere enn to måneder regnet fra det tidspunktet forbrukeren faktisk oppdaget mangelen. Betydningen av at første ledd første punktum bestemmer at forbrukeren må reklamere innen «rimelig tid» i forhold til den

---

¹⁵ NOU 1993:27 forbrukerkjøpslov s. 129

¹⁶ Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) s. 107

¹⁷ Hov og Høgberg s. 311

skarpere fristen på to måneder etter siste punktum, er at forbrukeren i enkelte tilfeller kan tilkjennes en romsligere frist enn to måneder fra vedkommende «burde» oppdaget mangelen.

2.1.4 Når kan forbrukeren sies å ha «oppdaget» mangelen?

Etter fkjl. § 27 første ledd starter den relative reklamasjonsfristen å løpe i det forbrukeren «oppdaget» mangelen. Spørsmålet blir dermed når mangelen må anses å være oppdaget. Er det nok at forbrukeren oppdager at noe er galt med tingen, eller må hele mangelens omfang bringes på det rene for at forbrukeren skal kunne sies å ha «oppdaget» mangelen? Ordlyden gir få holdepunkter for å trekke noen konklusjon.

I forarbeidene har departementet imidlertid slått fast at «kriteriet må tolkes i lys av at det må stilles mindre krav til en forbruker enn til mer profesjonelle kjøpere».¹⁸ Dette tilsier at man må tilkjenne forbrukere en viss tid til å områ seg og undersøke om tingen har en mangel. Formuleringen i proposisjonen taler for at det må foreligge forholdsvis klare holdepunkter for at tingen har en mangel for at forbrukeren skal kunne sies å ha «oppdaget» mangelen. Videre uttaler departementet at det like fullt ikke kan være slik at forbrukeren må kjenne til enhver detalj om de faktiske forhold som utgjør mangelen for at forbrukeren kan sies å ha «oppdaget» den. Til dette påpeker departementet på samme sted at det avgjørende er «om kjøperen skjønner at det foreligger slike faktiske forhold at det er grunnlag for å konstatere en mangel ... Det må være tilstrekkelig at forbrukeren i hovedsak forstår rekkevidden av det han eller hun har oppdaget.» Forbrukeren må altså forstå at de faktiske omstendigheter tilsier at tingen er mangelfull. At tingen oppfører seg rart og at dette kan skyldes en mangel, vil etter dette ikke være tilstrekkelig. Til sist påpeker departementet at den omstendighet at forbrukeren ikke har kunnskap om konsekvensene av mangelen, derimot ikke er til hinder for at fristen starter å løpe. Eksempelvis om det blir tale om omlevering eller avhjelp. I dette ligger det at forbrukeren ikke må være klar over hva vedkommende har krav på som følge av mangelen. Det er tilstrekkelig at vedkommende forstår at tingen er mangelfull. Uttalelsene i proposisjonen indikerer at man i vurderingen av om en forbruker har «oppdaget» mangelen må se hen til at forbrukeren ikke er en profesjonell part. Like fullt kreves det ikke kunnskap om alle aspekter knyttet til mangelen for at fristen skal starte å løpe.

---

¹⁸ Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) s. 179

I artikkelen av Erik Monsen, «Om reklamasjonsregler, passivitetsprinsipper og realitetsdrøftelser», *Jussens venner* 2010 s. 147-210 heter det om dette på side 168:

«Relativ reklamasjonsfrist for å påberope mislighold i form av mangel starter å løpe senest på det tidspunkt kreditor oppdaget mangelen. Kreditor kan sies å ha oppdaget mangelen når han har kunnskap om faktiske forhold som gir ham oppfordring til å påberope mislighold, dvs. at han har kunnskap om faktiske forhold som gjør det temmelig klart for vedkommende at tingen ikke er i samsvar med de krav til tingen som følger av avtalen, eventuelt utfyllt med bakgrunnsrett vedrørende krav til tingens tilstand mv. Det er altså spørsmål dels om kreditors kunnskap om faktiske forhold, og dels om hans vurdering av kunnskapen.»

Høyesterett tilslutter seg Monsens resonnement i Rt. 2011 s. 1768 (avsnitt 35-36). Saken gjaldt kjøp av fast eiendom og den relative reklamasjonsfristen i avhendingslova § 4-19 første ledd. I dommens avsnitt 55 uttaler førstvoterende: «... kan jeg imidlertid ikke se at skrevet inneholder konkrete opplysninger, som avklarte spørsmålet om et mulig ansvar for selgerne på en slik måte at reklamasjonsfristen begynte å løpe.» Dette tilsier at vedkommende kan sies å ha «oppdaget» mangelen først når han eller hun faktisk forstår at tingen er mangelfull. Høyesterett uttaler seg her om reklamasjon etter avhendingslova. Reklamasjonsreglene inntatt i de obligasjonsrettslige regelsettene er i stor grad likelydende, slik at avgjørelser knyttet til en av bestemmelsene vil kunne få betydning for forståelsen av de øvrige. Dommen er dermed relevant for drøftingen av fkjl. § 27.

Videre fremgår det i juridisk teori at det ikke kan kreves at den som skal reklamere har full oversikt over misligholdets omfang for at fristen skal starte å løpe. Fristen kan imidlertid ikke starte før vedkommende har skaffet seg en slik oversikt over situasjonen at det vil være rimelig å kreve at han eller hun tar stilling til hvorvidt misligholdet skal påberopes eller ikke.¹⁹

Sammenfatter man rettskildebildet framkommer det at tidspunktet for når en forbruker kan sies å ha «oppdaget» en mangel, vil bero på når forbrukeren faktisk forstår at tingen ikke kan brukes slik som den er ment og at årsaken til det er at tingen har en mangel. Dernest vil det bero på en konkret vurdering, i lys av at forbrukeren ikke er en profesjonell part, om når

---

¹⁹ Hov og Høgberg, *Obligasjonsrett*, s. 309-310

forbrukeren sitter på nok faktisk kunnskap om mangelen for å kunne gjøre den gjeldende overfor selger.

I det videre vil det i punkt 3 redegjøres for de relevante bestemmelsene etter foreldelsesloven.

3 Foreldelse

3.1 Innledende om foreldelse

Foreldelsesloven gjelder «fordringer på penger eller andre ytelser», jf. fl. § 1 nr. 1. Fordring er synonymt med krav og må etter en alminnelig språklig forståelse forstås på samme måte. Det fremkommer av forarbeidene at «den foreslåtte bestemmelsen gir like lite som gjeldende lov en nærmere forklaring på hva som menes med uttrykket fordring.²⁰ Grensene må som før trekkes av rettspraksis.» Det er sikker rett at et mangelskrav er å anse som en «fordring» etter foreldelsesloven.²¹ At en fordring foreldes innebærer at fordringshaveren taper sin rett til oppfyllelse, jf. fl. § 24. Den alminnelige foreldelsesfristen er på 3 år, jf. fl. § 2. I enkelte tilfeller kan tilleggsfristene etter foreldelseslovens §§ 4 – 13 komme til anvendelse.

Et av det viktigste legislative hensyn som ligger til grunn for foreldelsesreglene, er behovet for å gardere debitor mot pågang fra en kreditor som allerede har fått oppgjør.²² I den forbindelse er det særlig bevishensyn som gjør seg gjeldende. Kvitteringer kan forsvinne eller med tiden bli uleselige, noe som også kan gjøre det vanskeligere å bevise at fordringen er betalt. Debitor kan ha glemt at han eller hun har gjort opp fordringen og dermed ende opp med å betale fordringen en gang til. Det ville vært urimelig å forvente eller tvinge debitor til å ta vare på kvitteringer til evig tid. Derfor har lovgiver satt en frist for når fordringer foreldes.

Bevishensynet har også en side til prosessøkonomiske hensyn. Etter hvert som bevis forsvinner, vil det bli vanskeligere å nå fram med et eventuelt søksmål. Dersom kravet er foreldet, vil foreldelsesreglene sette en effektiv stopper for et slikt søksmål og sørge for en prosess med minimale kostnader.

Foruten bevishensynet, er innrettelseshensynet særlig viktig. I dette hensynet ligger det at debitor vil, dersom det har gått noe tid, kunne ha innrettet seg etter og trodd at kravet ikke ville bli gjort gjeldende.²³ Tanken er at dersom det har gått lang tid siden fordringen har

---

²⁰ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 50

²¹ Se bl.a. Rt. 2013 s. 865

²²Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, s. 762

²³Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, s. 762

oppstått, vil det kunne skape problemer for skyldneren dersom fordringen likevel blir gjort gjeldende etter at han eller hun har innrettet seg på at fordringen ikke vil bli gjort gjeldende.

Foreldelse er for øvrig et unntak fra prinsippet om at avtaler skal holdes. Dersom man har inngått en avtale om at en bil skal leveres i en gitt tilstand, vil det være et avvik om bilen ikke holder den avtalte standen. Bilen vil ha en mangel. Etter prinsippet om at avtaler skal holdes, vil selger i en slik situasjon måtte sette bilen i den stand som opprinnelig var avtalt, eventuelt komme med et prisavslag eller lignende. Imidlertid vil selger, når kravet er foreldet, være uforpliktet hva angår det foreldede kravet. Kjøper kan ikke lengre gjøre avtalebruddet gjeldende. Foreldelse kan etter dette sies å gjøre innhugg i prinsippet om at avtaler skal holdes.

Sett hen til oppgavens problemstilling er foreldelsesfristens lengde gitt. Da den alminnelige fristen på tre år er oversatt, vil det være tilleggsfristen på ett år, jf. fl. § 10 nr. 1, som er relevant. Herunder blir det spørsmålet når tilleggsfristen starter å løpe. Det vil vises til hva som skal til for å avbryte foreldelsesfristen, men spørsmål knyttet til avbrytelse vil ikke behandles.

3.2 Når starter foreldelsesfristen å løpe?

Det følger av foreldelseslovens § 3 nr. 1 at foreldelsesfristens utgangspunkt er «... den dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse.» Tidspunktet for når en fordringshaver kan kreve å få oppfyllelse vil variere alt etter hvilket tilfelle man står overfor. I de fleste tilfeller vil det være avtalt en forfallsdag. Forfallsdagen vil i så fall markere foreldelsesfristens utgangspunkt. For krav som oppstår ved mislighold følger det av § 3 nr. 2 at foreldelsesfristen regnes fra den dagen da «misligholdet inntreffer».

Ordlyden i § 3 nr. 2, «den dag da misligholdet inntreffer» kan sies å åpne for to løsninger. På den ene siden kan det virke som at starttidspunktet er det tidspunktet mottaker har fått gjenstanden som ikke er i samsvar med det avtale, altså leveringstidspunktet. Dette fordi at det er da misligholdet inntreffer rent faktisk. En annen forståelse er at fristen starter å løpe når kjøper blir oppmerksom på at han eller hun har en fordring som kan gjøres gjeldende mot selger. Det er jo først når kravshaver blir klar over at avtalen er misligholdt at vedkommende vet at han eller hun har et krav som kan gjøres gjeldende.

Etter forarbeidene er det klart at fristen, også ved skjulte mangler, skal regnes fra leveringstidspunktet.²⁴ Det innebærer at den alminnelige foreldelsesfristen kan ha løpt ut, selv om at fordringshaver aldri har vært klar over at det forelå en mangel. Om forholdet mellom bestemmelsens nr. 1 og nr. 2 påpekes det på samme sted i forarbeidene at § 3 nr. 2 er en presisering av hovedregelen i § 3 nr. 1 og at denne løsningen «ville fulgt allerede av hovedregelen i § 3 nr. 1, men man har funnet grunn til en uttrykkelig presisering for denne meget praktiske gruppe krav».

Spørsmålet har vært oppe for retten flere ganger. I dommen inntatt i Rt. 2006 s. 1705 var faktum at det hadde oppstått en brann i kjelleren til Asker politistasjon. Spørsmålet for Høyesterett var i hovedsak om når foreldelsesfristen for krav om erstatning som følge av skadene forårsaket av brannen startet å løpe. Førstvoterende uttalte i avsnitt 41 at fristutgangspunktet etter fl. § 3 er objektivt bestemt. «Det innebærer at fristen begynner å løpe selv om fordringshaveren ikke har kjennskap til kravet - også om det foreligger såkalt skjult feil eller mangel.» Dommen var enstemmig.

Følgelig er det klart at friststart etter fl. § 3 nr. 2 for krav som oppstår ved mislighold er objektivt bestemt og vil i utgangspunktet foreldes 3 år etter leveringstidspunktet.

Utgangspunktet etter fl. § 3 nr. 2 kan imidlertid suppleres med reglene om særskilte frister og tilleggsfrister etter foreldelseslovens kapittel 2 og 3. For avhandlingens del er det tilleggsfristen etter fl. § 10. nr. 1 som er interessant.

Etter denne bestemmelsen vil den som ikke har kunnet gjøre gjeldende en fordring fordi han eller hun manglet «nødvendig kunnskap», fortsatt ha kravet i behold i ett år fra den dag da vedkommende «fikk eller burde skaffet seg» slik nødvendig kunnskap. Fordringshaveren tilkjennes altså en tilleggsfrist på 1 år ved såkalte «skjulte mangler». Etter bestemmelsens nr. 4 kan foreldelsesfristen etter denne bestemmelsen aldri forlenges med mer enn til sammen ti år. Det innebærer at krav som foreldes etter den alminnelige fristen, jf. fl. § 2, vil foreldes senest etter 13 år etter § 10. Særskilte frister eller øvrige tilleggsfrister kan imidlertid tenkes å komme til anvendelse.

---

²⁴ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 53-54

3.3 Når starter tilleggsfristen etter foreldelsesloven § 10 nr. 1 å løpe?

3.3.1 Innledning

For å avgjøre når tilleggsfristen starter å løpe må to spørsmål besvares. Først, når innehar man «nødvendig kunnskap», deretter når «burde» man skaffet seg slik «nødvendig» kunnskap?

3.3.2 Hva ligger i «nødvendig kunnskap»?

Ordene «nødvendig kunnskap» indikerer at det må foretas en skjønnsmessig vurdering. Hva som er «nødvendig» vil variere etter hvilket tilfelle en står overfor. Det er på det rene at det er faktiske kunnskapsmangler det tales om. Rettslig uvitenhet vil bare i noen «spesielle tilfeller» godtas, jf. Rt. 1992 s. 64 (s. 83). Det er få holdepunkter i ordlyden for hvilken type kunnskap som vil anses som nødvendig. Det man imidlertid kan utlede av ordlyden er at det ikke er alle kunnskapsmangler som vil kunne føre til at tilleggsfristen kommer til anvendelse, bare mangel på «nødvendig» kunnskap godtas. Dette innebærer at man etter ordlyden ikke vil kunne tilkjennes en tilleggsfrist for helt bagatellmessige kunnskapsmangler.

I forarbeidene framkommer det at det er meningen at fristen skal gjelde selv om kreditor har mulighet til å gå til sak, men søksmål på denne måten eller dette tidspunkt ville vært lite «formålstjenlig». ²⁵ Om dette presiseres det på samme sted i forarbeidene at det ville vært «upraktisk» dersom kreditor skulle vært nødt til å reise søksmål bare for å holde fordringen i live. I dette ligger det en presisering av vilkåret «nødvendig kunnskap» som innebærer at man i vurderingen av om en fordringshaver har «nødvendig kunnskap» må se til om dette er den beste måten å gjøre kravet gjeldende på. Det skal ikke være slik at en «tvinges» til å ta første mulighet til å gjøre kravet gjeldende, dersom det ikke er gunstig.

Dommen inntatt i Rt. 2015 s. 276 (Bori-dommen) kan bidra til å belyse terskelen. Tvisten stod mellom Lørenfallet borettslag på den ene siden, og Bogo Eiendom AS og Boligbyggelaget Romerike på den andre. Saken gjaldt krav om erstatning/prisavslag som følge av mangelfullt arbeid i forbindelse med at et eldre bygg ble ombygget til åtte leiligheter. Et av spørsmålene i saken var om kravet var foreldet, nærmere bestemt når kreditor fikk «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 9 nr. 1. Det er sikker rett at vilkåret «nødvendig kunnskap»

---

²⁵ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 62-63

etter fl. § 9 nr. 1 samsvarer med samme vilkår etter fl. § 10 nr. 1.²⁶ Foreldelse var ikke et spørsmål for Høyesterett, men ble vurdert av lagmannsretten.²⁷ 22.07.2008 ble det foretatt en befarings av kjelleren hvor det ble konstatert fukt som måtte utbedres. 25.11.2008 ble ettårsbefaringen foretatt. Det ble da påpekt mangler ved leilighetene. Lørenfallet borettslag reklamerte overfor Bogo Eiendom 29.04.2009. 28.07.2010 avga Oslo Termografi og byggeteknikk en rapport hvor det ble konstatert store avvik fra tetthetskravene. T-2 Prosjekt avga 01.06.2011 en bygningsfaglig vurdering hvor vesentlige mangler ble påpekt. 01.12.2011 ble stevning inngitt til tingretten. For at stevningen skulle være inngitt rettidig, kunne borettslaget ikke ha «nødvendig kunnskap» om «skaden og den ansvarlige» før desember 2008. Lagmannsretten fant at borettslaget ikke hadde det. Kravet var dermed ikke foreldet. Det innebærer at verken befarings i kjelleren eller ettårsbefaringen ble ansett som tilstrekkelig for at borettslaget kunne sies å ha eller burde ha skaffet seg «nødvendig kunnskap» om «skaden og den ansvarlige». Følgelig fremstår det som at lagmannsretten har vurdert det slik at borettslaget fikk «nødvendig kunnskap» når de mottok rapporten fra Oslo Termografi og byggeteknikk, eller først når borettslaget hadde fått både rapporten og den bygningstekniske vurderingen. Dersom dette står seg tilsier det at kreditor skal være i besittelse av forholdsvis mye og klar informasjon for at han eller hun kan sies å ha «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 10 nr. 1.

Bergsåker har i forbindelse med fl. § 9 nr. 1 uttalt at det ikke er tilstrekkelig at kreditor er kjent med skaden og den ansvarlige.²⁸ Etter Bergsåkers mening begynner foreldelsesfristen ikke å løpe før kreditor fikk eller burde skaffet seg kunnskap om at «vilkårene for erstatningsansvar er oppfylt». Videre mener uttaler at det neppe kan stilles for strenge krav til kreditor i en slik situasjon. Han uttaler det avgjørende er at kreditor har eller bør skaffe seg en slik oversikt over de faktiske forholdene at kreditor «har en rimelig mulighet til å nå fram med et erstatningskrav». Bergsåker synes også å gå langt i retningen av at kreditor/skadelidte ikke skal vurderes for strengt i forbindelse med vilkåret om «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 9 nr. 1.

---

²⁶ Se Anne Cathrine Røed, *Foreldelse av fordringer*, 3. utgave, Oslo 2009 s. 297 flg. og Marte Eidsand Kjørven m. fl., *Foreldelse av fordringer*, Oslo 2011 s. 188. Det innebærer at praksis knyttet til kriteriet etter den ene bestemmelsen, vil få betydning for forståelsen av vilkåret også etter den andre.

²⁷ LE-2013-146339

²⁸ Trygve Bergsåker, *Pengekravsrett*, 3. utgave, Oslo 2015, s. 353.

I vurderingen av hva som skal anses som nødvendig vil man også måtte se til «formålet kunnskapen skal benyttes for».²⁹ Etter bestemmelsen er dette knyttet opp mot å gjøre «fordringen gjeldende». Sett hen antallet ulike fordringer som kan oppstå, vil innholdet av «nødvendig kunnskap» i det enkelte tilfelle måtte fastlegges ved en konkret vurdering.

Videre er det fremhevet både i rettspraksis og juridisk teori at det i forbindelse med vurderingen av om vedkommende manglet «nødvendig kunnskap», vil være nødvendig å se hen til rettskraftsvirkningene av en dom.³⁰ Dersom fordringshaveren får ny informasjon om kravet etter at han eller hun har prøvd det for retten uten å ha fått medhold, vil rettskraftreglene forhindre fordringshaveren i å gå til søksmål på ny.

På samme tid er det ikke slik at alle sider av kravet må være klarlagt før fristen begynner å løpe. Kravet må være tilstrekkelig klargjort. At det tar tid å få kravet fullstendig klargjort, vil ikke nødvendigvis være til hinder for at fristen begynner å løpe. Slik som det fremkommer i Rt. 1998 s. 1042 (s. 1057) er det alminnelig at søksmålsgrunnlaget må «justeres og korrigeres» noe under saksforberedelsen. Det innebærer at fristen vil begynne å løpe før alle detaljer rundt kravet er på det rene.

Etter dette må det sies at hva som ligger i «nødvendig kunnskap» vil bero på en konkret vurdering, hvor vurderingen vil være hva som kan kreves av kunnskap for at fordringshaver skal ha tilstrekkelig oppfordring til å reise søksmål. Dersom fordringshaver mangler kunnskap av en slik karakter, vil tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 kunne komme til anvendelse. Eksempelvis vil det at en søknad om uførepensjon ikke er avgjort, ikke være kunnskap av en slik karakter at svaret på søknaden kan sies å være «nødvendig kunnskap» for at det skal foreligge søksmålsgrunnlag. Retten har etter lov 17 juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) §§ 16-18 nr. 1 anledning til å stanse saken til svar på søknaden foreligger. Svar på søknaden vil dermed være av en slik art at det ikke kan anses som «nødvendig kunnskap» i forbindelse med søksmålsgrunnlaget og vil følgelig ikke alene kunne føre til at tilleggsfristen i fl. § 10 nr. 1 kommer til anvendelse.³¹ Motsatt vil for eksempel manglende kunnskap om omfanget av en skade kunne lede til at tilleggsfristen

---

²⁹ Kjørven m. fl., *foreldelse av fordringer*, s. 188.

³⁰ Rt. 2007 s. 1479 (avsnitt 39), Kjørven m.fl., *Foreldelse av fordringer*, s.189-190 og Hagstrøm, *obligasjonsrett*, s. 777

³¹ Eksemplet er hentet fra Rt. 1996 s. 1134

kommer til anvendelse. I det tilfelle at det foreligger en skade, men skadelidte er fortsatt under behandling i håp om at skadens omfang kan reduseres, vil skadelidte ikke sitte med «nødvendig kunnskap» før behandlingen er sluttført og medisinsk personell har konkludert.³² Kunnskap om dette vil være nødvendig for å kunne gjøre fordringen gjeldende, særlig hva angår fordringens størrelse, og vil dermed lede til at tilleggsfristen kommer til anvendelse.³³

I det etterfølgende punktet vil det redegjøres for når en fordringshaver «fikk eller burde» skaffet seg «nødvendig kunnskap». Undersøkelsesplikten som følger av «burde» skaffet seg kunnskap, jf. fl. § 10 nr. 1, vil bli ytterligere behandlet i punkt. 4.3.1.

3.3.3 Når «fikk eller burde» fordringshaveren skaffet seg slik kunnskap? Når inntreer undersøkelsesplikten?

Ordlyden «burde» viser til en form for oppfordring for fordringshaver om å bringe på det rene hvorvidt det finnes et krav eller ikke, en form for undersøkelsesplikt. Etter ordlyden fremstår det som at denne plikten til å burde iverksette undersøkelser, inntreer når fordringshaver har tilstrekkelig informasjon om at det kan foreligge et krav.

Av forarbeidene framkommer det at «dersom fordringshaveren på tross av rimelig aktsomhet mangler kunnskap om fordringen og skyldneren, vil han ikke ha noen mulighet til å ta skritt til å avbryte fristen».³⁴ Det stilles altså krav til «rimelig aktsomhet» fra fordringshavers side. En naturlig forståelse av kravet til aktsomhet er at fordringshavers manglende kunnskap må være unnskyldelig, altså at han eller hun ikke kan bebreides/klandres for at han eller hun ikke er i besittelse av slik «nødvendig kunnskap», for at han eller hun skal kunne tilkjennes tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1. Hva som vil være «rimelig» vil kunne variere i de enkelte tilfeller. Vurderingen må foretas i lys av at tilleggsfristen eksisterer av hensyn til kreditor for de tilfeller hvor kreditor ikke kan klandres for at han eller hun ikke har gjort fordringen

---

³² Det er her tale om «nødvendig kunnskap» etter fl. § 9 nr. 1. kriteriet forstås på samme måte etter fl § 10 nr. 1, jf. ovenfor.

³³ Eksemplet er hentet fra Rt. 2007 s. 1479

³⁴ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 62

gjeldende. Det må dermed kunne stilles krav til at kreditor reagerer på indikasjoner om at det finnes et krav. Dette kan imidlertid ikke gå så langt at formålet med tilleggsfristen uthules. Hva som vil være «rimelig aktsomhet» vil måtte bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet.

I dommen inntatt i Rt. 2007 s. 1665 drøfter Høyesterett når fordringshaver «fikk eller burde skaffet seg» slik kunnskap. Saken gjaldt blant annet foreldelse av krav, og i den forbindelse når kravshaver hadde «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 10 nr. 1. I avsnitt 54 fremkommer det at «alt i alt må det kunne konkluderes med at de skadelidte i vår sak på dette tidspunkt hadde så vidt sikre opplysninger at de da hadde grunn til å reise erstatningssøksmål ... med utsikt til et positivt resultat.» Tidspunktet som høyesterett viser til i dommen, knytter seg til når forsikringsselskapet leverte en begrunnet klage over henleggelsen av saken. Altså etter at de hadde mottatt og fått satt seg grundig inn i materialet. Først da ville Høyesterett si at forsikringsselskapet som fordringshaver hadde «nødvendig kunnskap» om kravet. Sammenholder man det som fremkommer i Rt. 2007 s. 1665 med det som fremkommer av Bori-dommen fremstår det som om at terskelen for når fordringshaver har eller burde skaffet seg «nødvendig kunnskap», er forholdsvis høy.³⁵ Til sist vil det bero på en konkret vurdering, hvor også rimelighet kan tenkes å spille inn, om når en fordringshaver kan sies å ha eller «burde» ha skaffet seg «nødvendig kunnskap».

Videre omtales undersøkelsesplikten etter fl. § 10 nr. 1 i dommen inntatt i Rt. 1993 s. 911. Høyesteretts kjæremålsutvalg uttaler på side 913 at fl. § 10 nr. 1 «forutsetter en helhetsvurdering av innkrevingssituasjonen hvor arten og hyppigheten av de undersøkelser som bør foretas må vurderes i forhold til kostnader, muligheten for et positivt resultat med videre.» Etter kjæremålsutvalgets uttalelse framstår det som klart at det må foretas en helhetsvurdering for å fastslå de nærmere rammer for undersøkelsesplikten i det konkrete tilfellet.

I HR-2016-1209-U presiseres det at fristen ikke starter å løpe på det tidspunkt fordringshaver burde iverksatt undersøkelser, men fra det tidspunktet hvor fordringshaver, dersom undersøkelsen hadde blitt iverksatt, ville fått kunnskapen. Dette er hensiktsmessig da enkelte undersøkelser kan ta lang tid.

---

³⁵ Rt. 2015 s. 276. Se også avhandlingens punkt 3.3.2

I juridisk teori fremføres det syn at «ingen skal tvinges til å ta ut søksmål på bakgrunn av et utilstrekkelig bevismateriale ... Det sentrale er at kunnskapen må være tilstrekkelig til at det foreligger søksmålsgrunnlag.»³⁶ Dette er i tråd med det som framkommer av rettspraksis ovenfor.

Sammenfattet kan det sies at en fordringshaver har «nødvendig kunnskap» når vedkommende har så sikre opplysninger om kravet at det vil være mulig å gjøre kravet gjeldende med «utsikt til et positivt resultat». Hvis en fordringshaver derimot ikke har kunnskapen, men burde hatt den, tar fristen til å løpe da han eller hun ville ha hatt kunnskapen, dersom de nødvendige undersøkelsene hadde blitt iverksatt. Tidspunktet for når en fordringshaver «burde» skaffet seg «nødvendig kunnskap» om fordringen vil bero på en konkret vurdering. Som det fremkommer både i forarbeidene og i rettspraksis vil vurderingen bero på hva som vil være «rimelig aktsomhet» i det enkelte tilfellet. Forhold som fordringshavers profesjonalitet og rimelighet vil tilsynelatende også være relevant.

I punkt fire vil det drøftes hvorvidt de forskjellige utgangspunktene for å beregne friststart etter foreldelses- og reklamasjonsreglene aktualiserer problemstillingen som tas opp i avhandlingen. Derneft vil det drøftes hvordan eventuell motstrid må løses.

---

³⁶ Kjørven m. fl., *foreldelse av fordringer*, s. 192-193

4 Harmonisering

4.1 Innledning

Som det er redegjort for ovenfor er friststart for de to regelsettene i utgangspunktet den samme. Både foreldelses- og reklamasjonsfristen starter i det fordringshaver/forbruker «burde» bli klar over fordringen/mangelen. Fkjl. § 27 første ledd andre punktum bestemmer imidlertid at en forbruker uansett har to måneders reklamasjonsfrist fra han eller hun faktisk oppdager at tingen har en mangel, friststarten for reklamasjonsfristen forskyves dermed til det tidspunkt hvor mangelen oppdages. Dette innebærer at tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 kan starte å løpe, og løpe helt ut, på samme tid som at den relative reklamasjonsfristen ikke har startet å løpe fordi forbrukeren ikke har «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd siste punktum. I eksemplet som ble presentert innledningsvis i avhandlingen vil det høye oljeforbruket indikere at det er noe galt med bilen. Dersom bilen har en feil som viser seg å være en kjøpsrettslig mangel, vil kjøper ha et krav mot selger. Følgelig vil han eller hun på grunn av det høye oljeforbruket, kunne sies å «burde» ha skaffet seg «nødvendig kunnskap» om fordringen, jf. fl. § 10 nr. 1. Det innebærer at tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 starter å løpe. På samme tid vil høyt oljeforbruk ikke være tilstrekkelig til at forbrukeren kan sies å ha forstått at det høye oljeforbruket skyldes en mangel. Vedkommende har dermed ikke «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd andre punktum. Det innebærer at dersom vedkommende ikke avbryter foreldelsesfristen før tilleggsfristen har løpt ut, vil vedkommende etter foreldelsesreglene være avskåret fra å gjøre kravet gjeldende på samme tid som han eller hun vil ha reklamasjonsretten i behold. Sagt på en annen måte vil man stå overfor en situasjon hvor vedkommende etter foreldelsesloven vil ha en handleplikt for å holde kravet i behold på samme tid som vedkommende ikke vil ha det etter forbrukerkjøpsloven. Det er i seg selv ikke noe spesielt da dette også vil være situasjonen i de tilfeller hvor en forbruker har reklamert rettidig, men tiden går uten at noe skjer. For at forbrukeren da ikke skal tape kravet etter foreldelsesreglene må han eller hun avbryte foreldelsesfristen etter foreldelsesfristens regler, jf. fl. §§ 14-19. Manglende kunnskap om rettsregler unnskylder som kjent ikke. Det spesielle med situasjonen som fremsettes i eksemplet ovenfor er imidlertid at fordringshaver/forbruker i det tilfellet er «kunnskapsløs» om kravet, men rammes likevel på samme måte av foreldelsesreglene.

Avhandlingens problemstilling er om det foreligger motstrid mellom den relative reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 første ledd og tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1.

Problemstillingen knytter seg til at foreldelse kan inntre uten at den relative reklamasjonsfristen har startet å løpe, slik at foreldelsesreglene «avskjærer» reklamasjonsreglene. Reklamasjons- og foreldelsesinstituttet er to forskjellige regelsett som virker side om side. Dersom fristen etter det ene regelsettet oversittes, vil kravet falle bort også etter det andre. Det er i seg selv ikke noen betenkeligheter i at bortfall etter det ene regelsettet fører til bortfall også etter det andre. Eksempelvis vil den absolutte reklamasjonsfristen ved sitt utløp avskjære krav, uavhengig av om kravet er foreldet eller ikke. At foreldelse på generelt grunnlag skal føre til bortfall synes forutsatt i fkjl. § 27 fjerde ledd tredje punktum, som bestemmer at «retten til å gjøre mangelen gjeldende [også] kan tapes etter foreldelseslovens regler om foreldelse.» Rekkevidden av denne setningen er imidlertid uklar. Reklamasjon er som nevnt ikke tilstrekkelig for å avbryte foreldelsesfristen, jf. fl. §§ 14-19. Spørsmålet blir etter dette hvilken betydning bestemmelsen etter fkjl. § 27 fjerde ledd tredje punktum vil ha.

4.1.1 Forbrukerkjøpsloven § 27 fjerde ledd tredje punktum

En naturlig forståelse av ordlyden i fkjl. § 27 fjerde ledd tredje punktum er at setningen er ment som en generell bestemmelse om at foreldelse vil lede til rettstap også hva gjelder retten til å reklamere. Dermed kan man lide tap dersom kravet foreldes uten at man har mistet reklamasjonsadgangen. Ser man nærmere på plasseringen av setningen ser man at fjerde ledd i fkjl. § 27 innledes i første punktum med en bestemmelse om at retten til å reklamere tapes dersom forbrukeren ikke reklamerer i tide. Videre følger det av tredje punktum at retten «kan også tapes etter foreldelseslovens regler om foreldelse». Det følger allerede motsetningsvis av bestemmelsens første ledd at en forbruker taper retten til å reklamere dersom det ikke skjer innen tidsfristen. I lys av det bærer fjerde ledd første og tredje punktum preg av påminnelser.

Av forarbeidene framkommer det at det var en særlig problemstilling som var bakgrunnen for at fkjl. § 27 fjerde ledd tredje punktum ble inntatt i bestemmelsen.³⁷ Problemet som ble tatt opp var at det var tilfeller hvor forbrukere reklamerte rettidig overfor selger, for så forholde seg «taus» uten at verken selger eller kjøper foretok seg noe i så lang tid at kravet ble foreldet. Dette fordi reklamasjon ikke er tilstrekkelig for å avbryte foreldelsesfristen, jf.

---

³⁷ Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) s. 116 og Ot.prp. nr. 23 (2006-2007) s. 44

foreldelsesloven §§ 14-19. I proposisjonen av 2001-2002 ønsket departementet ikke å gjøre noe, men i proposisjonen av 2006-2007 bestemte departementet seg for, av rent informative hensyn, å tilføye det som nå er fjerde leddtredje punktum.³⁸

Etter dette er det klart at fkjl. § 27 fjerde ledd tredje punktum ble tilføyd av opplysningshensyn for å søke å unngå at forbrukere lider rettstap som følge av at reklamasjon ikke avbryter foreldelse. Problemstillingen som søkes løst i denne avhandlingen ble ikke vurdert i den forbindelse. Bestemmelsen kan dermed ikke sies å ha noen direkte overføringsverdi til problemstillingen knyttet til potensiell motstrid mellom den relative reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 og tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1.

Videre vil det drøftes hvorvidt en kreditor som innehar «nødvendig kunnskap» om kravet, jf. fl. § 10 nr. 1, også må sies å ha «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27. Dersom det skulle vise seg å være tilfellet, vil spørsmålet dernest bli om «burde skaffet seg slik kunnskap», jf. fl. § 10 nr. 1, kan tolkes i lys av fkjl. § 27, slik at foreldelsesfristen ikke starter å løpe før forbrukeren «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27.

4.2 Tilsvarer «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 10 nr. 1 «oppdaget», jf. fkjl. § 27?

Som vist i punkt 2.1.4 vil en forbruker ha «oppdaget» mangelen når forbrukeren faktisk forstår at tingen ikke kan brukes slik som den er ment og at årsaken til det er at tingen har en mangel. Det kreves ikke at forbrukeren har full kontroll på alle sider av mangelen. Det kreves heller ikke at forbrukeren er kjent med de rettskrav som han eller hun har på selger som følge av mangelen. Det avgjørende er at forbrukeren skjønner at tingen ikke virker som den skal og at det skyldes at tingen er mangelfull.

Videre, som vist i punkt 3.3.2, vil en kreditor ha «nødvendig kunnskap» om fordringen når kreditor har så god oversikt over kravet at han eller hun har tilstrekkelig oppfordring til å reise søksmål. Det kreves ikke at kreditor kjenner alle sider av kravet fult ut for at kreditor kan sies

---

³⁸ Ot.prp. nr. 23 (2006-2007) s. 73

å ha «nødvendig kunnskap» om kravet. Avgjørende er at kreditor skjønner at han eller hun har et krav, hva som er grunnlaget for kravet, hvem kravet må rettes mot og lignende. At det gjenstår noen enkelte punkter, som med enkelhet kan bringes på det rene, er ikke til hinder for at fristen starter å løpe.

Etter forbrukerkjøpsloven vil det at selger må veilede kjøper i forbindelse med hvilke misligholdsbeføyelser forbrukeren kan gjøre gjeldende, ikke vær til hinder for at reklamasjonsfristen starter å løpe. Det samme gjelder for foreldelsesfristen etter foreldelsesloven. At enkelte sider av kravet må klargjøres ytterligere er ikke til hinder for at foreldelsesfristen starter å løpe. Uttrykket «nødvendig kunnskap» i fl. § 10 nr. 1 krever som sagt ikke at kreditor har full oversikt over alle sider av saken. Det vesentlige er at vedkommende har tilstrekkelig oversikt over de faktiske sider til at vedkommende kan gjøre mangelen eller fordringen gjeldende.

Imidlertid kreves det etter fkjl. § 27 bare at forbrukeren forstår at tingen er mangelfull for at han eller hun kan sies å ha «oppdaget» mangelen. Det trenger ikke foreligge et økonomisk tap selv om at tingen er mangelfull. Motsetningsvis vil en fordringshaver inneha «nødvendig kunnskap» om fordringen først når fordringshaveren har kunnskap om at det foreligger en fordring, grunnlaget for fordringen, hvem skyldneren er, hvorvidt vilkårene for erstatning er oppfylt slik at vedkommende kan reise søksmål med utsikt til et positivt resultat.³⁹ Hagstrøm har argumentert for at dette innebærer at en fordringshaver i forbindelse med et misligholdskrav, normalt må ha bedre oversikt for at tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 skal begynne å løpe, enn for at reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 første ledd skal starte.⁴⁰ At det kreves bedre oversikt over kravet for å ha «nødvendig kunnskap» om kravet, jf. fl. § 10, i forhold til å ha «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27, er imidlertid ikke problematisk for det aktuelle spørsmålet eller gjennomføringen av direktivet. Konsekvensen blir i så fall at foreldelsesfristen ikke har startet å løpe selv om den relative reklamasjonsfristen har startet. Hvorvidt dette medfører betenkeligheter for selgers rettsstilling ligger utenfor oppgavens tema.

---

³⁹ Se punkt 3.3.2

⁴⁰ Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, s.777

Hvorvidt fristene dermed kan sies å fullstendig svare til hverandre, er derfor usikkert. Dette er imidlertid uten betydning da dette innebærer at en forbruker kan ha «oppdaget» mangelen slik at reklamasjonsfristen tar til å løpe, men foreldelsesfristen ikke vil starte. Motsatt vil en fordringshaver som har «nødvendig kunnskap» etter fl. § 10 om kravet måtte sies å ha «oppdaget» mangelen etter fkjl. § 27.

Etter dette må det sies at en kreditor som innehar «nødvendig kunnskap» om kravet, jf. fl. § 10 nr. 1, også må sies å ha «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27. Det som står igjen er spørsmålet om formuleringen «burde skaffet seg slik kunnskap», i fl. § 10 nr. 1 kan tolkes i lys av fkjl. § 27, slik at foreldelsesfristen ikke starter å løpe før forbrukeren «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27. Etter fl. § 10 nr. 1 er tolket og drøftet vil det redegjøres og drøftes om hvorvidt andre hensyn kan bidra til konklusjonen.

4.3 Når «burde» en forbruker skaffet seg «nødvendig kunnskap»?

4.3.1 Foreldelsesloven § 10 nr. 1

Hva som er gjeldende rett på generelt grunnlag er det allerede redegjort for i punkt 3.3.3. Spørsmålet her blir om man, for å unngå en motstridssituasjon, kan tolke fl. § 10 nr. 1 slik at en forbruker ikke «burde» skaffet seg «nødvendig kunnskap» før han eller hun «oppdager» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd andre punktum.

Det relevante kriteriet i bestemmelsens ordlyd er «burde» skaffet seg kunnskap. Av ordet «burde» kan det sies å oppstilles en aktsomhetsplikt. Det tilsier at fristen starter å løpe når fordringshaver «burde» skaffet seg «nødvendig kunnskap» om fordringen, uavhengig av om fordringshaver faktisk innehar «nødvendig kunnskap». Ordet «burde» brukes som et alternativ til ordet «fikk», noe som tilsier at fristen begynner å løpe dersom fordringshaver kan klandres for at han eller hun ikke er i besittelse av den nødvendige kunnskapen. Det tilsier at foreldelsesfristen starter å løpe uavhengig av om man faktisk iverksatte undersøkelser for å bringe på det rene om det forelå et krav, nettopp fordi man «burde» ha gjort det. Om en fordringshaver «burde» ha iverksatt undersøkelser for å bringe på det rene om det forelå et krav, vil bero på om det forelå konkrete oppfordringer om å gjøre det. Bare da kan en fordringshaver sies å «burde» ha skaffet seg kunnskap.

Etter dette synes det klart at fordringshaver etter ordlyden er underlagt en viss undersøkelsesplikt. Dens nærmere grenser kan imidlertid ikke avklares på bakgrunn av ordlyden alene.

Av forarbeidene framkommer det at tilleggsfristen bare er aktuell i de tilfeller hvor fordringshaver, på tross av «rimelig aktsomhet», mangler nødvendig kunnskap om kravet.⁴¹ En naturlig forståelse av kravet til aktsomhet er som nevnt at fordringshavers manglende kunnskap må være unnskyldelig, altså at han eller hun ikke kan bebreides/klandres for at han eller hun ikke er i besittelse av slik «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 10 nr. 1. Hvorvidt en fordringshaver kan sies å ha utvist «rimelig aktsomhet» vil måtte bero på en konkret vurdering av det enkelte tilfelle. Den konkrete vurderingen vil knytte seg til hva som vil være «rimelig» i det enkelte tilfelle. Begrepet «rimelig» er en rettslig standard. Det innebærer at øvrige regler og hensyn vil være avgjørende for hvordan begrepet tolkes og anvendes.⁴² Blant annet vil det forhold at fordringshaver er en forbruker, og dermed ikke nødvendigvis er den mest kyndige når det kommer til det forhold kravet springer ut av, kunne vektlegges i utleggelsen av hva som vil være «rimelig» i det enkelte tilfelle.

Det fremkommer videre i forarbeidene på samme sted at tilleggsfristen er der av hensyn til fordringshaver. Dette er et åpenbart, men like fullt viktig hensyn og ha med seg inn i vurderingen av hva som vil være «rimelig» i det enkelte tilfelle. Særlig i en situasjon hvor man står overfor flere tolkningsalternativer, vil hensynet bak tilleggsfristen kunne være betydningsfull.

Samlet sett synes det etter forarbeidene å fremstå som at tilleggsfristen bare vil komme til anvendelse dersom fordringshaver har opptrådt med «rimelig aktsomhet» i forbindelse med at vedkommende ikke har «nødvendig kunnskap» om fordringen. Hva som vil være «rimelig» vil måtte bero på en konkret vurdering av det konkrete forholdet. Dette innebærer at fordringshaver synes å være pålagt en viss undersøkelsesplikt.

---

⁴¹ Ot. prp. Nr. 38 (1977-1978) s. 63

⁴² Nils Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, Bergen 2004, s. 190-191

Som redegjort for tidligere i avhandlingen, er det etter rettspraksis slik at alternativet «burde» i fl. § 10 nr. 1 må forstås slik at tilleggsfristen starter å løpe, ikke når fordringshaveren burde iverksatt undersøkelser, men når slike undersøkelser, dersom de hadde blitt iverksatt, hadde gitt fordringshaveren «så vidt sikre opplysninger at de da hadde grunn til å reise erstatningssøksmål ... med utsikt til et positivt resultat.», jf. HR-2016-1209-U, jf. Rt. 2007 s. 1665 (avsnitt 54).⁴³ I dommen inntatt i Rt. 2007 s. 1665 uttales det av Høyesterett at fristen startet å løpe «senest 3.juni 2004».⁴⁴ Det var datoen hvor forsikringsselskapet sendte inn en begrunnet klage. Forsikringsselskapet hadde på det tidspunktet fått satt seg grundig inn i saken og hadde dermed «nødvendig kunnskap». Dommen er illustrerende hva angår undersøkelsesplikten i så måte at forsikringsselskapet ikke kunne sies å ha hatt eller «burde ha skaffet seg» «nødvendig kunnskap» før selskapet hadde fått tid til å sette seg grundig inn i det materialet som politiet hadde oversendt dem.

Som det fremkommer av Høyesteretts kjæremålsutvalg i dommen inntatt i Rt. 1993 s. 911 skal det foretas en helhetsvurdering.⁴⁵ En rettsavgjørelse som også vil være av relevans er LB-2007-42873. Det er en avgjørelse fra lagmannsretten som gjaldt en banks krav mot en privatperson, hvor et av spørsmålene var hvorvidt kravet var foreldet. Sentralt i foreldelsesspørsmålet var forståelsen av undersøkelsesplikten i fl. § 10 nr. 1. Lagmannsretten uttalte at det i helhetsvurderingen av om fordringshaver hadde oppfylt sin undersøkelsesplikt, jf. fl. § 10 nr. 1, må tillegges vekt at «banken er en profesjonell aktør i saken». Det at en profesjonell fordringshaver underlegges en strengere undersøkelsesplikt kan motsetningsvis tilsi at en særlig ukyndig fordringshaver bør kunne tilkjennes en lempeligere undersøkelsesplikt. At det her er tale om en dom fra lagmannsretten svekker vekten dens i forhold til om det hadde vært en dom fra Høyesterett. Avgjørelsen er imidlertid henvist til og tilsluttet i juridisk teori noe som er med på å styrke avgjørelsens vekt.⁴⁶

Som det framkommer under punkt 3.3.2 om Bori-dommen, vurderte lagmannsretten det slik at verken befaringen i kjelleren 22.07.2008 eller ettårsbefaringen 25.11.2008 innebar at borettslaget «fikk eller burde skaffet seg» «nødvendig kunnskap». Befaringen i kjelleren

---

⁴³ Se punkt 3.3.3

⁴⁴ Se punkt 3.3.3 for en redegjørelse av dommens faktum

⁴⁵ Se punkt 3.3.3

⁴⁶ Røed, *Foreldelse av fordringer*, s. 364

avdekket riktig nok bare at det var fukt, og at dette måtte utbedres. Noen nærmere årsak ble ikke konstatert. Ettårsbefaringen avdekket derimot mangler ved leilighetene. Hvilket tidspunkt lagmannsretten la til grunn at borettslaget faktisk fikk eller burde skaffet seg «nødvendig kunnskap», framkommer ikke. Lagmannsretten nøyer seg med å slå fast at Lørenfallet boligbyggelag ikke hadde eller burde skaffet seg «nødvendig kunnskap» før desember 2008. Det fremkommer dermed ikke klart hva lagmannsretten har lagt vekt på i vurderingen. Dersom man holder aktsomhetsplikten som oppstilles etter fl. § 9 opp mot de opplysningene borettslaget satt på etter befaringene som ble foretatt i 2008, er det vanskelig å se hvordan lagmannsretten kunne komme til at tilleggsfristen ikke startet å løpe i alle fall etter ettårsbefaringen.⁴⁷ Som redegjort for i punkt 3.3.3 vil det bero på en konkret vurdering om når en fordringshaver kan sies å «burde» ha skaffet seg «nødvendig kunnskap». I den aktuelle saken var skyldner klart å klandre for manglene som forelå etter ombyggingen. Fra et rimelighetsperspektiv ville det ikke fremstå som et godt resultat om skyldner skulle unngå ansvar. Det kan dermed tenkes at lagmannsretten la vekt på rimeligheten i det konkrete tilfellet. Enten ved at de forskjøv tidspunktet for når fordringshaver burde skaffe seg kunnskap om kravet til det forelå en rapport fra sakkyndige, eller at de så at foreldelsesreglene ledet til et dårlig resultat og dermed, av hensyn til rimelighet, sa at kravet ikke var foreldet. Uansett synes rimelighet å ha spilt en rolle i det resultatet lagmannsretten kom fram til i den konkrete saken.

Dommen inntatt i Rt. 2013 s. 865 (rustskadedommen) kan ytterligere belyse når en fordringshaver «burde skaffet seg» «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 10 nr. 1. Dommen gjaldt reklamasjon og foreldelse i forbindelse med et krav etter en mislykket utbedring av en rustskade på en bil. Etter et bruktbilkjøp oppdaget kjøper rustskader på bilen. Kjøper reklamerte og skaden ble utbedret av selger. Tre år senere oppdaget kjøper at rusten var kommet tilbake. Det var enighet mellom selger og kjøper om at den skaden som viste seg var et utslag av mangelen som ble forsøkt utbedret tre år tidligere.

At rustskaden ble mangelfullt utbedret kunne kjøper imidlertid ikke vite uten at skaden viste seg på en eller annen måte. Terskelen for når kjøperen «burde» skaffet seg nødvendig

---

⁴⁷ Se punkt 3.3.3 for redegjørelsen for dommen

kunnskap om kravet ble dermed ikke overtrådt før kjøper i juli 2009 oppdaget at rustskaden var kommet tilbake.

Førstvoterende uttaler i avsnitt 58:

«Dersom foreldelse her skulle skje på tross av at kjøper legger til grunn at selgers utbedring er kontraktmessig, ville foreldelsesreglene kunne virke som en felle for kjøper, som ikke hadde noen foranledning til eller grunnlag for å fremme noe krav mot selger.»

Høyesteretts formulering innebærer at foreldelsesfristen etter fl. § 10 nr. 1 ikke startet å løpe før i juli 2009. Det var først da at kjøper ble klar over at selgers utbedring hadde vært mangelfull og at han følgelig hadde et krav på selger. Hvis tilleggsfristen skulle løpe ut ett år etter at kjøper første gang ble klar over at bilen hadde en mangel, ville foreldelsesreglene virke som en felle for kjøper. Høyesteretts uttalelse indikerer at foreldelsesreglene skal virke etter sin hensikt. Og når hensikten bak tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 er hensynet til fordringshaver, ville en løsning som virker som en felle for fordringshaver ikke være ønskelig. Uttalelsen kan tas til inntekt for at det i forbindelse med den subjektive tilleggsfristen kan vektlegges hva som vil være det rimeligste utfallet.

Samlet fremstår det etter rettspraksis som at det kreves relativt mye og entydig kunnskap for at en fordringshaver skal sies å ha eller «burde skaffet seg» «nødvendig kunnskap», jf. fl. § 10. I den anledning fremstår det som at hva som anses som «nødvendig kunnskap» vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Videre synes det etter rettspraksis å være uklart når en fordringshaver kan sies å ha hatt tilstrekkelig oppfordring til å «burde» skaffe seg «nødvendig kunnskap» om kravet.

I juridisk teori framholder Kjørven det synpunkt at undersøkelsesplikten som følger av de kontraktsrettslige reglene, kan få betydning for undersøkelsesplikten etter foreldelsesloven § 10.⁴⁸ Som Kjørven framholder kan en rekke ulike forhold ligge innenfor «nødvendig kunnskap», og undersøkelsesplikten kan i prinsippet knytte seg til alle slike forhold.

---

⁴⁸ Kjørven m.fl. *Foreldelse av fordringer*, s. 254 flg.

Undersøkelsen det er tale om her knytter seg til overtakelsen av tingen. Sentralt her er om misligholdet burde ha vært avdekket som følge av en slik undersøkelsesplikt. Dette stiller seg noe annerledes til den situasjonen man står overfor i denne konkrete problemstillingen da forbrukerkjøpsloven ikke oppstiller krav om at forbruker må undersøke tingen ved overtakelse. Fraværet av en slik undersøkelsesplikt i forbrukerkjøpsloven kan likevel av rimelighetshensyn og systembetraktninger tenkes å få betydning i utleggelsen av undersøkelsespliktens omfang etter fl. § 10 nr. 1.

Det er flere reelle hensyn som gjør seg gjeldende i dette tilfellet. Både hensynet til forutberegnelighet, retts tekniske og prosessøkonomiske hensyn og hensynet til rimelighet. Disse vil bli behandlet i det følgende og i den nevnte rekkefølgen.

Forutberegnelighet

Hensynet til forutberegnelighet går kort sagt ut på at det må være mulig å vite hva den aktuelle rettsregelen går ut på, slik at man har mulighet til å vurdere rettsstillingen sin før man handler.⁴⁹ Forutberegnelighet er et tungtveiende legislativt samfunnshensyn og gjør seg særlig gjeldende på formuerettens område.⁵⁰ Dette fordi forutberegnelighet er en viktig forutsetning for at avtaler skal kunne gjennomføres på en vellykket måte. For å oppnå balanserte og gjennomførbare kontrakter, er det viktig at både kjøper og selger kan forutberegne sin rettsstilling.

Reklamasjons- og foreldelsesreglene virker side ved side og selger kan påberope seg det regelsettet som først leder til bortfall.⁵¹ Bortfall etter ett av regelsettene vil innebære at kravet bortfaller fullstendig. Det innebærer at samme faktum kan ha forskjellige løsninger etter de enkelte regelsett. Det spesielle med det eksemplet som ble presentert innledningsvis, er at kravet er foreldet allerede før forbrukeren får oljebruket kontrollert og følgelig oppdager mangelen. Kravet går altså ikke tapt fordi forbrukeren ikke er oppmerksom eller har nok kunnskap om foreldelsesfristen og avbrytelse av den. Manglende kunnskap om

---

⁴⁹ Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, s 164.

⁵⁰ Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) s. 32

⁵¹ Ot.prp. nr. 44. (2001-2002) s. 116 og Ot.prp. nr. 23 (2006-2007) s. 36

foreldelsesreglene er en situasjon som lovgiver har tatt stilling til.⁵² I en slik situasjon, hvor det er rettidig reklamert, har kjøper en oppfordring til å sørge for at prosessen drives framover, og dersom det ikke skjer, iverksette tiltak for å avbryte foreldelsesfristen. I denne situasjonen derimot vil kravet tilsynelatende være foreldet allerede før kjøperen/fordringshaveren har «oppdaget» mangelen etter fkjl. § 27 første ledd andre punktum. En slik forståelse av «burde» etter fl. § 10 fremstår som lite forutberegnelig for kjøper. Særlig fordi kjøper blir avskåret allerede før han eller hun har oppdaget mangelen og dermed ikke har fått tid til å vurdere sin rettsstilling verken etter foreldelses- eller reklamasjonsreglene.

Hensynet til forutberegnelighet har også en side til at det skal være sammenheng mellom de forskjellige regelsettene som utgjør norsk rett, noe som er en forutsetning for et velfungerende rettssystem.⁵³ Friststart for tilleggsfristen etter fl. § 10 og den relative reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 er i utgangspunktet den samme. Begge starter i det kjøper/fordringshaver fikk eller «burde skaffet seg» kunnskap om mangelen/fordringen. Den relative reklamasjonsfristen utskyttes imidlertid til forbrukeren «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd andre punktum. Forskjellige tidspunkter for friststart etter reklamasjons- og foreldelsesreglene vil gjøre det vanskeligere å forutberegne sin rettsstilling. En slik usammenhengende regulering av slike kjøpsforhold fremstår som lite forutberegnelig.

Hensynet til forutberegnelighet vil også være av betydning for selger. Selger kan som nevnt påberope seg det regelsettet som først fører til bortfall. Hvorvidt kravet har falt bort som følge av tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 er oversatt, vil bero på en skjønnsmessig vurdering av når kjøperen «burde» ha skaffet seg «nødvendig kunnskap». Det samme vil gjelde for når forbruker kan sies å ha «oppdaget» mangelen etter fkjl. § 27 første ledd andre punktum. Hvorvidt selger/debitor må vurdere foreldelse etter samme vurderingsnorm som etter reklamasjonsreglene kan ikke sies å svekke selgers mulighet til å forutberegne sin rettsstilling. Om noe vil det argumenteres for at det vil gjøre det enklere. Dersom forbrukeren har overholdt reklamasjonsfristen, vil han eller hun også ha overholdt foreldelsesfristen. Riktig

---

⁵² Punkt 4.1.1

⁵³ Se blant annet dommen inntatt i Rt. 1999 s. 763 (s. 765) hvor «hensynet til sammenheng i lovens regelverk» ble tillagt avgjørende vekt.

nok kan det tenkes at foreldelse etter en slik forståelse vil spille en mindre rolle enn tidligere, men det er ikke et spørsmål under forutberegnelighet.

Noen av de viktigste legislative hensynene bak foreldelsesloven er bevis hensynet og innrettelseshensynet.⁵⁴ Begge hensyn tilsier at en fordringshaver bør meddele eventuelle krav til skyldner så snart som mulig. Det synes å harmonere dårlig med en løsning som utskyter tilleggsfristens start til et senere tidspunkt. Dette må imidlertid sees i lys av at foreldelsesreglene i utgangspunktet er objektivt bestemt, også hva angår skjulte mangler.⁵⁵ Tilleggsfristen blir i den forbindelse en slags sikkerhetsventil for å bøte på eventuelle urimelige tilfeller knyttet til blant annet skjulte mangler. Når tilleggsfristen vil starte å løpe vil, som nevnt, allerede bero på en skjønnsmessig vurdering. Hvilket tidspunkt denne skjønnsmessige vurderingen knytter seg til, vil dermed ikke ha noen betydning for ivaretagelsen av de legislative hensynene som ligger bak foreldelsesreglene.

Det må etter dette sies at hensynet til forutberegnelighet taler for at fl. § 10 nr. 1 må tolkes slik at tidspunktet fordringshaver burde skaffet seg kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskyttes til vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet.

Rettstekniske og prosessøkonomiske hensyn

Hensynet til retts teknisk enkle regler er et viktig hensyn bak foreldelsesreglene. I dette hensynet ligger det at det skal være enkelt å avgjøre om et forhold er foreldet eller ikke. Dette er søkt ivare tatt blant annet ved at den alminnelige foreldelsesfristen er på tre år og starter å løpe uavhengig av om fordringshaver er kjent med mangelen eller ikke, jf. fl. § 3.⁵⁶

Prosessøkonomiske hensyn har en åpenbar side til hensynet om retts teknisk enkle regler og forutberegnelighet, og dreier seg kort sagt om at reglene bør være enkle å anvende. Formålet er at det skal være enkelt å avgjøre om et krav er foreldet eller ikke, slik at det ikke vil være så prosesskrevende å avklare spørsmålet.⁵⁷

---

⁵⁴ Punkt 3.1

⁵⁵ Punkt 3.2

⁵⁶ Punkt 3.2

⁵⁷ Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, s. 165

Tilleggsfristen i fl. § 10 nr. 1 er allerede skjønsmessig i så måte at man uansett må foreta en vurdering av når fordringshaver «fikk eller burde skaffet seg» kunnskap om kravet. Følgelig vil rettsanvendelsesprosessen ikke nevneverdig skille seg om man knytter vurderingen til når en forbruker kan sies å ha «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd andre punktum, eller at aktivitetsplikten inntretr på et tidligere stadium. Dersom man i forbrukerforhold knytter vurderingen etter fl. § 10 nr. 1 til når en forbruker kan sies å ha «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd andre punktum, vil man fra et prosessuelt ståsted «slippe unna» med en vurdering i så måte at dersom reklamasjonsfristen er overholdt, vil foreldelsesfristen også være det. Hvis man i forbrukerforhold derimot skulle knytte vurderingen etter fl. § 10 nr. 1 til et tidligere tidspunkt, vil det i noen tilfeller kunne slå uheldig ut hva angår det prosessøkonomiske. Det samme vil gjelde hensynet til retts teknisk enkle regler.

Det følger imidlertid av forarbeidene at hensynet prosessøkonomi og retts teknisk enkle regler i forbindelse med tilleggsfristen etter § 10 nr. 1 bevisst ble nedprioritert av lovgiver til fordel for mer rimelige regler.⁵⁸ Det vil få betydning for hvor mye vekt disse hensynene kan tillegges.

Like fullt må det sies at hensynene til retts teknisk enkle regler og prosessøkonomi tilsier at fl. § 10 nr. 1 må tolkes slik at tidspunktet fordringshaver burde skaffet seg kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskyttes til vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet.

Hensynet til rimelighet

Hensynet til rimelighet kan kort sies å gå ut på en vurdering av resultatets godhet. Dette har igjen to sider.⁵⁹ For det første om den generelle regelen man kommer fram til er god. For det andre om den konkrete løsningen er god.

Fristutgangspunktet som følger av fl. § 3 er objektivt bestemt.⁶⁰ Den rammer normalt uvitenhet om den er klanderverdig eller ikke. Tilleggsfristen er der for å fange opp de tilfeller hvor dette ikke ville vært en rimelig løsning. For at tilleggsfristen ikke skal virke som en

---

⁵⁸ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 38

⁵⁹ Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, s. 154

⁶⁰ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 53.

«felle» i enkelte tilfeller, og fordi tilleggsfristen i motsetning til fristutgangspunktet er subjektiv, bør det være større rom for å vektlegge rimelighet i forbindelse med tilleggsfristen enn det er åpnet for ellers i foreldelsesloven.

Forbrukerklageutvalget har i forarbeidene til forbrukerkjøpsloven uttalt seg om rimelighet og foreldelse i forbrukerforhold.⁶¹

«I FTUs praksis har det vært noen få saker hvor forbrukeren er blitt møtt med foreldelse i tilfeller hvor han tidligere har reklamert i tide. Foreldelse virker nesten alltid urimelig for den som rammes.»

Situasjonen som omtales av Forbrukerklageutvalget ovenfor dreier seg om at forbruker har reklamert rettidig, men vedkommende avbryter ikke foreldelsesfristen slik at foreldelse inntreffer ett år senere. Problemstillingen Forbrukerklageutvalget belyser her er vurdert av lovgiver og resulterte i fkl. § 27 fjerde ledd tredje punktum. Uttalelsen knytter seg dermed ikke direkte til den problemstillingen som drøftes i avhandlingen her og foreldelse kan på ingen måte sies å være urimelig i forbrukerforhold. Uttalelsen fra Forbrukerklageutvalget er likevel illustrerende i så måte at det konkretiseres hvordan situasjonen fremstår for forbrukeren i forholdet til temaet rimelighet og foreldelse i forbrukerforhold. I så måte vil det være nærliggende å si at foreldelse etter tilleggsfristen i fl. § 10 nr. 1 i fravær av klanderverdig passivitet, vil kunne fremstå som urimelig.

Både reklamasjons- og foreldelsesreglene er lovfestede bortfallsgrunner grunnet i passivitet. Den alminnelige foreldelsesfristen og den absolutte reklamasjonsfristen starter å løpe og løper ut uavhengig av om det er utvist klanderverdig passivitet eller ikke. Videre gjør både bevishensynet og innrettelseshensynet seg gjeldende i begge fristene. Tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 starter derimot ikke å løpe før fordringshaver har en oppfordring til å gjøre kravet gjeldende. Tilleggsfristen er i så måte nært beslektet med den relative reklamasjonsfristen da begge bygger på et lojalitetskrav som tilsier at klanderverdig passivitet vil føre til bortfall av kravet. Selger kan på denne bakgrunnen ikke sies å ha noen berettigede forventninger om at kravet skal være foreldet på samme tid som at reklamasjonsretten er i behold. Det ville i de tilfeller hvor fordringshaver/kjøper ikke har oppdaget mangelen/fordringen fremstått som en tilfeldig fordel for selger at vedkommende skulle kunne skyte seg inn under en vesentlig

---

⁶¹ Ot.prp. nr. 23 (2006-2007) s. 39. Forbrukerklageutvalget het på den tiden Forbrukertvistutvalget.

kortere frist enn den absolutte reklamasjonsfristen på fem år, på samme tid som den relative reklamasjonsfristen er i behold.

En utskytning av friststarten etter fl. § 10 nr. 1 vil imidlertid kunne føre til at en selger i enkelte tilfeller vil kunne miste muligheten til å påberope at kravet er falt bort som følge av foreldelse. Dette vil likevel vanskelig kunne sies å være urimelig da kjøper i ethvert tilfelle uansett må forholde seg til reklamasjonsfristen og at tilleggsfristen etter en slik tolkning uansett vil løpe ut et år etter at fordringshaver ble kjent med fordringen.

Samlet, særlig sett hen til konsekvensen av foreldelse og fraværet av klanderverdig passivitet, synes hensynet til rimelighet å tilsi at en i forbrukerforhold bør bringe foreldelse etter tilleggsfristen i fl. § 10 nr. 1 nærmere forbrukerkjøpslovens bestemmelser. Det tilsier at fl. § 10 nr. 1 av hensyn til rimelighet bør tolkes slik at tidspunktet fordringshaver burde skaffet seg kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskyttes til vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet.

Sammenfattende om foreldelsesloven § 10 nr. 1

Samlet synes rettskildene å åpne for flere alternative tolkninger. På den ene siden kan fl § 10 nr. 1 tolkes slik at tidspunktet fordringshaver «burde skaffet seg» kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskyttes til vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet. Men bestemmelsen kan også tolkes slik at «burde skaffet seg» kunnskap viser til et tidligere tidspunkt. I det videre vil det drøftes hvilke av disse tolkningsalternativene som må legges til grunn. Da fkl. § 27 første ledd andre punktum er gjennomføring av en direktivbestemmelse, vil presumsjonsprinsippet komme til anvendelse. Dette vil drøftes først.

4.3.2 Presumsjonsprinsippet

Mange av bestemmelsene i forbrukerkjøpsloven er en gjennomføring av forbrukerkjøpsdirektivet.⁶² Det følger av Avtale om Det europeiske økonomiske

---

⁶² Ot.prp. nr. 44 (2001-2002). s. 7

samarbeidsområde (EØS-avtalen) artikkel 3 at medlemsstatene har en plikt til å utvise lojalitet når det kommer til Fellesskapets bestemmelser. Innenfor EØS-rettens område vil presumsjonsprinsippet komme til anvendelse. Presumsjonsprinsippet er utviklet i rettspraksis og går ut på at «norsk rett forutsettes å være i overensstemmelse med Norges folkerettslige forpliktelser». ⁶³ Også prinsippet om direktivkonform fortolkning kommer til anvendelse. Høyesterett har imidlertid uttalt at det ikke er holdepunkter for at prinsippet om direktivkonform fortolkning går lengre enn presumsjonsprinsippet. ⁶⁴ Prinsippet om direktivkonform fortolkning behandles følgelig ikke nærmere.

Det følger av lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven) § 2 at «bestemmelser i lov som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, skal i tilfelle konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold.» EØS-loven § 2 er en bestemmelse som tar sikte på å løse såkalt «resultatmotstrid», altså konstatert motstrid. Følgelig vil bestemmelsen ikke komme til anvendelse på nåværende tidspunkt i drøftelsen da det på nåværende tidspunkt ikke er tale om konstatert motstrid, men tolking for å unngå det. Forarbeidene til EØS-loven er imidlertid av interesse hva angår forståelsen av presumsjonsprinsippet. I forarbeidene fremkommer det at presumsjonsprinsippet innebærer at: ⁶⁵

«norske domstoler må forventes å utnytte alle de muligheter som anerkjente prinsipper for tolkning og anvendelse av rettsregler gir, for å unngå et folkerettsstridig resultat. Bestemmelser i lover og forskrifter lar seg ofte forstå på flere alternative måter. Presumsjonsprinsippet vil føre til at man søker å unngå tolkningsalternativer som fører til et folkerettsstridig resultat. Her kan man dels ha hjelp av anerkjente tolkningsprinsipper som «lex specialis» (den mer spesielle bestemmelse går foran den mer generelle) og «lex posterior» (den nyere bestemmelse går foran den eldre).»

Reglene om reklamasjon i forbrukerforhold er et spesialisert regelsett som er ment å regulere forholdet mellom en spesiell gruppe kjøpere, forbrukere, i møte med en selger som er næringsdrivende, jf. fkl. § 1. Foreldelsesreglene kommer derimot til anvendelse på «fordringer», jf. fl. § 1. Foreldelsesreglenes virker videre både innenfor og utenfor kontrakt.

---

⁶³ Ot.prp. nr. 79 (1991-1992) s. 4 og Rt. 2000 s. 1811 (s. 1830)

⁶⁴ Rt. 2000 s. 1811 (Finanger I) (s. 1829)

⁶⁵ Ot.prp. nr. 79 (1991-1992) s. 4

At reklamasjonsreglene i forhold til foreldelsesreglene må anses som *lex specialis*, er ikke tvilsomt. Det samme synspunkt fremmes av Krüger.⁶⁶ Dette innebærer at en etter *lex specialis*-prinsippet skal velge det tolkningsalternativet som er i tråd med reklamasjonsreglene.

Reglene om reklamasjon i forbrukerforhold følger av forbrukerkjøpsloven. Loven trådte i kraft 01.07.2002. Bestemmelsen om tilleggsfrist etter fl § 10 trådte i kraft 01.01.1980 og er dermed den eldre lovbestemmelsen, i forhold til fkjl. § 27. Dette innebærer at en også etter *lex posterior*-prinsippet skal velge det tolkningsalternativet som er i tråd med reklamasjonsreglene.

Det presiseres ytterligere på samme sted i forarbeidene at:

«Noe forenklet kan man vel si at bare dersom Stortinget helt klart har gitt uttrykk for at en lov skal anvendes på en viss måte uten hensyn til om dette er i strid med internasjonale forpliktelser, eller dersom vedkommende lovbestemmelse ellers ville være helt uten innhold, vil norske domstoler føle seg tvunget til å anvende loven i strid med folkeretten.»

Denne uttalelsen i forarbeidene innebærer at det vil være lite rom for tolkning i de tilfeller hvor Stortinget har gitt klart uttrykk for at en norsk lovbestemmelse skal gjelde uansett. I dette tilfellet har lovgiver vurdert forholdet mellom reklamasjon og foreldelse.⁶⁷ Lovgivers vurdering knytter seg imidlertid til at forbrukere ikke er kjent med at reklamasjon ikke er tilstrekkelig for å avbryte foreldelsesfristen, jf. fl. §§ 14-19. Dermed kan forbrukere som reklamerer rettidig, men ikke avbryter foreldelsesfristen innen ett år, lide rettstap. Det fremstår ikke som at lovgiver har vurdert muligheten for at forbrukere kan lide rettstap som følge av forskjellig beregning av friststart etter fl. § 10 nr. 1 og fkjl. § 27 første ledd andre punktum.

---

⁶⁶ «Foreldelse av erstatningskrav i kontraktsforhold. Særlig om den «skjulte foreldelse» 2002. Nybrott og Odling. Festskrift til Nils Nygaard på 70-årsdagen. 3 april 2002 (FEST-2002-nn-135) s. 147

⁶⁷ Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) punkt 3.15.3 på side 114-117

Bestemmelsen i fkjl. § 27 første ledd andre punktum er som nevnt en gjennomføring av et direktiv slik at Norge er pliktig å gjennomføre bestemmelsene som følger av direktivet lojalt. Når det da ikke er noen momenter som tilsier at en likevel skal se bort fra bestemmelsen som er gjennomføring av direktivet, bør det gå foran.

Etter dette må det sies at presumsjonsprinsippet taler for at man må tolke fl. § 10 nr. 1 slik at tidspunktet fordringshaver burde skaffet seg kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskyttes til når vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet, for å unngå at reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 er i behold samtidig som kravet er foreldet.

4.3.3 Øvrige momenter av betydning for tolkningen av fl. § 10 nr. 1

Forbrukerkjøpsloven § 3 første ledd.

En særlig viktig regel i forbindelse med forbrukerkjøp er forbrukerkjøpsloven § 3 første ledd som bestemmer at «det kan ikke avtales eller gjøres gjeldende vilkår som ikke er like gunstige for forbrukeren enn det som følger av loven her.» Etter ordlyden innebærer det at enhver svekkelse av forbrukerens rettigheter etter forbrukerkjøpsloven, vil være i strid med fkjl. § 3 første ledd.

I forarbeidene presiseres det at ikke bare «avtalevilkår», men også «sedvanevilkår» omfattes.⁶⁸ Det innebærer at reglene i forbrukerkjøpsloven ikke kan fravikes verken med grunnlag i avtale eller sedvane. Dette tilsier at alle vilkår som innebærer en svekkelse av forbrukerens rettigheter etter forbrukerkjøpsloven, uansett hvor de måtte fremkomme, vil være i strid med fkjl. § 3 første ledd.

Bestemmelsen belyser lovgivers intensjon når det kommer til forbrukervernet. I en situasjon vedrørende forbrukerforhold hvor en har flere tolkningsalternativer, vil det være relevant å se til hvilken av tolkningsalternativene som best ivaretar hensynet til forbrukeren.

---

⁶⁸ NOU 1993:27 forbrukerkjøpslov på s. 113

Det må etter dette sies at fkjl. § 3 taler for at fl. § 10 nr. 1 bør tolkes slik at tidspunktet fordringshaver burde skaffet seg kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskytes til vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet.

Sammenheng mellom lover

Som nevnt er det et overordnet hensyn at det skal være sammenheng i lovens regelverk.⁶⁹ Dette hensynet har en side til flere av de allerede nevnte hensynene, forutberegnelighet, retts teknisk enkle regler, prosess økonomi og rimelighet. Også rettens legitimitet kommer inn her. Dersom lovreglene som utgjør retten motsier hverandre, vil det kunne gå på bekostning av rettens legitimitet.

Reklamasjonsinstituttet og foreldelsesinstituttet er begge sentrale på obligasjonsrettens område. Det er klart at det skal være et samvirke dem imellom, men når det er sagt, så er det ikke tvilsomt at de er ment å regulere forskjellige ting. Som nevnt ovenfor bygger tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 og den relative reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 første ledd andre punktum på samme hensyn.⁷⁰ Selv om at de to forskjellige regelsettene er ment å regulere forskjellige ting, vil det være naturlig å se sammenhenger mellom dem, særlig når de i så stor grad skal virke sammen på samme tid.

Man kan si at hva en forbruker «burde» kunne forstå er presisert i forbrukerkjøpslovens § 27 første ledd andre punktum, hvor det bestemmes at starttidspunktet for reklamasjonsfristen utskytes til forbrukeren får faktisk kunnskap om mangelen. Etersom at tilleggsfristen er nært beslektet med den relative reklamasjonsfristen kan det argumenteres for at «burde» i etter fl. § 10 nr. 1 bør forstås på samme måte som «burde» etter fkjl. § 27 første ledd første punktum, slik at tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 starter å løpe på samme tid som den relative reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 første ledd andre punktum. Dersom man på en slik måte tolker «burde» etter fl. § 10 nr. 1 i lys av det overordnede hensynet til forutberegnelighet, synes det å bringe de to regelsettene mer i samsvar med hverandre når det kommer til forbrukerforhold.

---

⁶⁹ Se punkt 4.3.1 under «forutberegnelighet»

⁷⁰ Se punkt 4.3.1 under «rimelighet»

I samme retning som Krüger har barne- og familiedepartementet uttalt seg om forholdet mellom foreldelses- og reklamasjonsreglene i ot.prp. nr. 23 (2006-2007) på s. 42: «Hensynet til den næringsdrivende er allerede ivaretatt av både den absolutte og den relative reklamasjonsfristen.»⁷¹ Det barne- og familiedepartementet argumenterer for her er at den beskyttelse som foreldelsesreglene gir selger, ikke fremstår som særlig nødvendig da selger allerede er godt ivaretatt av reklamasjonsreglene. Dette tilsier at en tolking hvor tilleggsfrist etter fl. § 10 nr. 1 starter å løpe først på det tidspunkt forbrukeren «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd, ikke vil medføre noen urimelighet for selger.

Når lovgiver har gått langt i å søke å ivareta forbrukeren som den presumtvt svakere part, gjennom blant annet forbrukerkjøpsloven, synes det betenkelig at dette hensynet skal kunne tilsynelatende «undergraves» av et annet regelsett. Dette tilsier at hensynet til koherens mellom lovreglene taler for at fl. § 10 nr. 1 bør tolkes slik at tidspunktet fordringshaver burde skaffet seg kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskytes til vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet.

4.3.4 Vekting / harmonisering

I ordlyden og forarbeidene kan det ikke sies at det er noen klar støtte for en slik tolkning av starttidspunktet for tilleggsfristen. På samme tid kan det ikke sies at verken ordlyden eller forarbeidene stenger for en slik tolkning.

Etter rettspraksis synes det derimot å være støtte for en slik tolkning, da særlig etter Bori-dommen, hvor lagmannsretten langt på vei synes å ha tolket friststarten i retning av at det kreves full kunnskap om fordringen for at tilleggsfristen skal starte å løpe.⁷² Av mangel på klare holdepunkter i bestemmelsens ordlyd og forarbeider som taler mot en tolkning av tilleggsfristen hvor den i forbrukerforhold til vedkommende får faktisk kunnskap om kravet, bør rettspraksis tillegges vesentlig vekt.

Også de reelle hensynene som samlet taler for det tolkningsalternativet hvor fristen utskytes, må i fravær av klare holdepunkter i bestemmelsens ordlyd og forarbeid, tillegges betydelig

---

⁷¹ Se punkt 1.2

⁷² Se punkt 4.3.1

vekt. Dette spesielt når de harmonerer med det resultat retten kom fram til i Bori-dommen. Vurderingen var riktig nok foretatt av lagmannsretten da foreldelse ikke var et spørsmål overfor Høyesterett.

På den annen side er foreldelses- og reklamasjonsinstituttet forskjellige regelsett som er ment å regulere forskjellige forhold. Det har i forarbeidene blitt tatt stilling til at det ikke er ønskelig å fjerne foreldelsesfristen i forbrukerforhold.⁷³ Lovgiver valgte i stedet å innta fkjl. § 27 fjerde ledd tredje punktum. Når lovgiver har valgt å ikke gå lengre, skal man være forsiktig med å innta en «lovgiverrolle» for å «rette opp» de problemstillinger som lovgiver har «oversett». Det er i dette tilfellet ikke tale om å fjerne foreldelsesfristen i forbrukerforhold, snarere bringe den i tråd med forbrukerkjøpsloven.

Når man på samme tid har to tolkningsalternativer, hvor det ene er en gjennomføring av et direktiv, og på så måte ivaretar de internasjonale forpliktelser Stortinget har valgt å påta seg, må den folkerettsvennlige fortolkningen tillegges avgjørende vekt, jf. presumsjonsprinsippet.⁷⁴

4.4 Konklusjon

Sett hen til særlig system- og rimelighetsbetraktninger, synes det samlede rettskildebildet å på lang vei tilsi at foreldelseslovens tilleggsfrist etter fl. § 10 nr. 1 starter å løpe først på det tidspunkt forbrukeren «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd. Konklusjonen blir etter dette at tidspunktet fordringshaveren burde skaffet seg nødvendig kunnskap om kravet, i forbrukerkjøp utskytes til det tidspunktet vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet. på samme tid som han eller hun har «oppdaget» mangelen, jf. fkjl. § 27 første ledd.

---

⁷³ Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) s. 116

⁷⁴ Se punkt 4.3.2

5 Avsluttende bemerkninger

Som det fremkommer ovenfor blir konklusjonen at fl. § 10 nr. 1 må tolkes slik at tidspunktet fordringshaver burde skaffet seg kunnskap om fordringen, i forbrukerkjøp utskytes til vedkommende fikk faktisk kunnskap om kravet, for å unngå at reklamasjonsfristen etter fkjl. § 27 er i behold samtidig som kravet er foreldet. Dette fremstår samlet sett som den tolkningen som best ivaretar både forbrukeren som har et særlig behov for vern, men også ivaretar selger på en tilstrekkelig god måte.

Derimot er det av hensyn til forutberegneligheten uheldig at det er stor rom for tvil i tolkningen. Dette spesielt siden vi er på forbrukerrettens område, som presumtivt består av personer med mindre sakkyndighet når det kommer til både produktkunnskap, men også juridisk kunnskap om egne rettigheter og plikter. For det sistnevnte er tilføyelsen av fkjl. § 27 fjerde ledd tredje punktum illustrerende.

Til dette kan det avslutningsvis bemerkes at selv om man kommer fram til et godt resultat, framstår lovreglene som utilgjengelig utformet og dermed verken ivaretar hensynet til forutberegnelighet, retsteknisk enkle regler eller prosessøkonomiske hensyn godt nok. Her kunne det vært ønskelig med en presisering fra lovgiver.

Kildeliste

Lover

Foreldelsesloven	Lov 18 mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer
Kjøpsloven	Lov 13 mai 1988 nr. 27 om kjøp
Håndverkertjenesteloven	Lov 16 juni 1989 nr. 63 om håndverkertjenester m.m for forbrukere
Avhendingslova	Lov 3 juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eiendom
EØS-loven	Lov 27 nov 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v.
Bustadoppføringslova	Lov 13 juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbrukar om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova)
Forbrukerkjøpsloven	Lov 21 juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp
Twisteloven	Lov 17 juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister

Direktiv

Europaparlamentets- og rådsdirektiv 1999/44/EF av 25. mai 1999 om visse sider ved forbrukerkjøp og tilknyttede garantier (forbrukerkjøpsdirektivet)

Lovforarbeid

NOU 1993:27 forbrukerkjøpslov

Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) Om Lov om foreldelse av fordringer

Ot.prp. nr. 79 (1991-1992) om lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS), mv.

Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) Om lov om forbrukerkjøp

Ot.prp. nr. 23 (2006-2007) Om lov om endringer i forbrukerkjøpsloven mv.

Rettspraksis

Høyesterett:

Rt. 1992 s. 64 (P-pilledom II)

Rt. 1993 s. 911

Rt. 1996 s. 1134

Rt. 1998 s. 1042

Rt. 1999 s. 763

Rt. 2000 s. 1811

Rt. 2006 s. 1705

Rt. 2007 s. 1479

Rt. 2007 s. 1665

Rt. 2011 s. 1768

Rt. 2012 s. 1779

Rt. 2013 s. 388 (Røeggen-dommen)

Rt. 2013 s. 865

Rt. 2015 s. 276 (Bori-dommen)

HR-2016-1209-U

Lagmannsretten:

LB-2007-42873

LE-2013-146339

Forbrukerklageutvalget

FKU-2016-1844

Juridisk bøker og artikler

Bergsåker, Trygve, *Pengekravsrett*, 3. utgave (Oslo 2015)

Giertsen, Johan, *Avtaler*, 3. utgave (Bergen 2014)

Hagstrøm, Viggo, *Obligasjonsrett*, 2. utgave (Oslo 2011)

Hov, Jo og Alf Petter Høgberg, *Obligasjonsrett*, (Oslo 2016)

Kjørven, Marte Eidsand mfl., *Foreldelse av fordringer*, (Oslo 2011)

Krüger, Kai «Foreldelse av erstatningskrav i kontraktsforhold. Særlig om den «skjulte foreldelse» 2002. Nybrott og Odling. Festskrift til Nils Nygaard på 70-årsdagen 3. april 2002 - (FEST-2002-nn-135)».

Monsen, Erik, «Om reklamasjonsregler, passivitetsprinsipper og realitetsdrøftelser», *Jussens venner* 2010 s. 147-210

Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave (Bergen 2004)

Røed, Anne Cathrine, *Foreldelse av fordringer*, 3. utgave (Oslo 2009)